

Korespondencija Oscara Nemona na njemačkome jeziku

Škomrlj, Tea

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:254173>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-05**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J.J.Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Preddiplomski studij povijesti umjetnosti i njemačkog jezika i književnosti

Tea Škomrlj

Korespodencija Oscara Nemoni na njemačkom jeziku

Završni rad

Mentor: dr.sc. Daniel Zec

Osijek, 2023.

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Katedra za povijest umjetnosti

Preddiplomski studij povijesti umjetnosti i njemačkog jezika i književnosti

Tea Škomrlj

Korespodencija Oscara Nemoni na njemačkom jeziku

Završni rad

Humanističke znanosti, povijest umjetnosti, povijest i teorija likovnih
umjetnosti, arhitekture, urbanizma i vizualnih komunikacija

Mentor: dr. sc. Daniel Zec

Osijek, 2023.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napisao/napisala te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s navođenjem izvora odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan/suglasna da Filozofski fakultet u Osijeku trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta u Osijeku, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku 13. rujna 2023.

Dea Komarić, 01222367448

Ime i prezime studenta, JMBAG

Sažetak:

Ovaj završni rad istražuje život i umjetničku karijeru Oscar Nemon, kipara rođenog 1906. godine u Osijeku, s posebnim naglaskom na razdoblje od 1924. do izbijanja Drugog svjetskog rata. Nemon je postigao uspjeh na društvenoj i umjetničkoj sceni zahvaljujući svojim talentima i umreženosti s visokim društvenim krugovima, uključujući filozofe poput Sigmunda Freuda i Sandora Ferenczija, pripadnike kraljevske obitelji poput Karađorđevića i engleske kraljice Marije. Njegov iznimni talent omogućio mu je brzi uspon na briselskoj Akademiji, gdje je postao najboljim kiparom u svega četiri mjeseca. Susreti s ljudima kao što su Simone Hottet i dr. Paul Federn, koji je potaknuo izradu Freudove biste, povezali su ga s visokim društvenim krugovima u Beču, Parizu i Engleskoj. Nemon je izradio neka značajna umjetnička djela, na primjer rad na Praksitelovoj Knidskoj Afroditi i skulpturu Sigmunda Freuda, koja je privukla pažnju javnosti u Jugoslaviji 1936. godine. Pisma koja su analizirana daju uvid u Nemonov intimni život, njegovu obiteljsku dinamiku te odnos s prijateljima i poznanicima. Nemonova majka, koja mu je često pisala, bila je brižna te ga u većini situacija u kojima se našao i financijski uzdržavala. Iz pisama se također može zaključiti da je bio puno bliži sa sestrom nego s bratom, no moguće je da informacije o njihovom odnosu nedostaju. Unatoč ograničenjima analize zbog nedostatka odgovora na pisma i nedostupne literature o nekim spomenutim imenima, ovaj rad doprinosi razumijevanju Nemonove umjetničke biografije i njegove veze s portretiranjem Sigmunda Freuda. Radom se pokušava uspostaviti bolje razumijevanje i priznanje Nemonova umjetničkog doprinosa u umjetnosti 20. stoljeća.

Ključne riječi: Oscar Nemon, Sigmund Freud, bista, skulptura, Beč, Bruxelles, Psihoanalitičko društvo.

Sadržaj

Sažetak.....	3
1. Uvod	4
2. Metodologija.....	5
3. Korespondencija između Oscara Nemonu, obitelji i suradnika	8
3.1. Nemonova pisma majci Eugeniji.....	8
3.1.1. Budimpešta i prijatelji 1931.	8
3.1.2. Princeze i princ 20. 11. 1938.....	10
3.1.3. Nova adresa 18. 5. 1939.....	11
3.1.4. Povratak kući i kraljica Jugoslavije 18. 6. 1939.....	12
3.2. Majčina pisma Nemonu	14
3.2.1. Nova adresa u Londonu 1936.....	14
3.2.2. Majčin dan 1936.....	15
3.2.3. Majka i meso 1936.	16
3.2.4. Majka i marmelada.....	17
3.2.5. Nova godina 10. 1. 1936.	18
3.2.6. Politika i članak o Freudu 6. 5. 1936.....	20
3.2.7. Majka putuje do Beča 7. 5. 1936.....	21
3.2.8. Desiderove kolege o novinama 8. 5. 1936.	22
3.2.9. Majka u Beču 22. 5. 1936.	24
3.2.10. Majčino pismo Juliji.....	26
3.2.11. Mršavi Nemon 1937.....	27
3.3. Nemonova pisma sestri Arabelli	28
3.3.1. Ispitni zadatak	28
3.3.2. Nagrada večernjeg tečaja 18. 5. 1926.....	31
3.3.3. Dvostruki pobjednik 30. 1. 1926.....	32
3.3.4. Majka i poštanske markice 9. 11. 1926.....	35

3.3.5.	Arabellin rođendan 22. 12. 1926.....	36
3.4.	Nemon, prijatelji i suradnici	38
3.4.1.	Leo Slezak 18. 12. 1928.....	38
3.4.2.	Dr. Sándor Ferenczi i narudžba Freudove biste 15. 11. 1931.	38
3.4.3.	Dr. Sándor Ferenczi i katalog izložbe 14. 4. 1932.	41
3.4.4.	Federn 1936. a).....	42
3.4.5.	Federn 1936. b)	44
3.4.6.	Meng 4. 5. 1936. (francuski)	46
3.4.7.	Meng 20. 12. 1936.....	47
3.4.8.	Meng 7. 3. 1937.....	48
3.4.9.	Meng 13. 12. 1936.....	49
3.4.10.	Reitmayer 2. 6. 1936.	50
4.	Zaključak	54
5.	Kronologija događanja	56
6.	Literatura.....	58

1. Uvod

Predmetom su istraživanja u ovom završnom radu pisma koja su razmijenjena, u vremenu od 1924. do 1939. godine, između Oscara Nemoni i njegove uže obitelji, prijatelja i ostalih poznanika¹. Oscar Nemon² rođen je u Osijeku 13. ožujka 1906. godine, u dobrostojećoj židovskoj obitelji. Profilirao se u velikim europskim centrima kulture Bruxellesu i Engleskoj ponajviše kao portretni kipar, a slavu je stekao portretirajući Sigmunda Freuda i Winstona Churchilla. Svrha je ovog istraživanja proširivanje informacija o umjetnikovu osobnom životu te djelovanju prije preseljenja u Englesku.

Istraživački posao sastojao se od prijevoda pisama s njemačkog jezika na hrvatski jezik te analize i interpretacije tih pisama. U korpusu koji je analiziran nalazi se ukupno 30 pročitanih pisama, većinom u rukopisima na njemačkom jeziku te jedno pismo pisano na francuskom.³ Pisma su podijeljena u četiri grupe: Nemonova pisma majci Eugeniji, majčina pisma Nemonu, pisma sestri Arabelli te pisma koja Nemon prima od svojih poznanika i prijatelja, većinom iz društvenog i akademskog kruga oca psihoanalize Sigmunda Freuda. Pisma su transkribirana na izvorni jezik te prevedena na hrvatski. Nadalje, sadržaj pisama je stavljen u kontekst događanja u Nemonovu životu kako bi se potvrdile već poznate biografske činjenice i otkrili nepoznati detalji iz Nemonova života – poglavito oni biografski podaci koji se tiču Nemonova portretiranja Sigmunda Freuda, ali i Freudovih suradnika. Uz pomoć dostupne literature utvrđeno je tko su bili ljudi koji su činili Nemonov širok i osebujan krug prijatelja, poznanika i suradnika, koje čine mnogi istaknuti članovi društva iz više europskih država.

Na nekim mjestima u pismima nije bilo moguće pročitati riječi ili dijelove riječi zbog oštećenosti papira ili rukopisa, stoga su ta mjesta u prijevodima i transkriptima označena sa „[...]“

---

¹ Ovaj je završni rad prijepis seminarskog rada „Korespondencija Oscara Nemoni na njemačkom jeziku“ kojega smo, kolegica Zrinka Svoren i ja, pisale u sklopu kolegija Pisanje povijesti umjetnosti, a profesor, ujedno i mentor ovog rada, dr. sc. Daniel Zec priznao ga je kao Završni. Rad je nagrađen Rektorovom nagradom za akademsku godinu 2021./2022.

² O Oscaru Nemonu u recentnoj domaćoj literaturi vidi u: Daniel Zec, *Osječki kipari prve polovice 20. stoljeća* (Osijek: Muzej likovnih umjetnosti, 2014.); Daniel Zec, ur: *Oscar Nemon, memoari, eseji, osvrti i zapisi* (Osijek: Muzej likovnih umjetnosti, 2016.)

³ Pisma se čuvaju u arhivu Henry Moore Instituta u Leedsu u Engleskoj (The Henry Moore Institute Archive, Papers of Oscar Nemon, Collection Reference: 2004.21).

2. Metodologija

Kako je navedeno u uvodu, predmetom ovog rada su pisma Oscara Nemonu te njegove uže obitelji, prijatelja i poznanika. Za analizu je iz obimnoga arhivskoga gradiva, koje se čuva u u arhivu Henry Moore Instituta u Leedsu u Engleskoj, odabran korpus pisama koja su razmijenjena u širem vremenskom periodu od 1924. do 1939. godine. Međutim, unutar tog korpusa najviše je pisama koja datiraju oko 1931. i 1936. godine. Ta pisma odabrana su za prijevod i analizu iz razloga što je Nemon 1931. i 1936. godine napravio portrete Sigmunda Freuda, koji predstavljaju najznačajnije primjere Nemonove portretne skulpture.

Pisma su izvorno pisana na njemačkom jeziku te je pri samome prevođenju njihov sadržaj prvotno transkribiran, a tek onda preveden te pobliže opisan u sažetku. Kako su gotovo sva pisma pisana rukom, poneka su bila zahtjevnija za pročitati od drugih, tako da smo kombinirajući sadržaj pisma s riječima koje nismo mogle pročitati pokušale doći do prijevoda koji je smislen i koherentan. Nakon svakog prijevoda, u sažetku su u kontekst stavljene osobe koje se spominju u pismima te ustanove i izložbe ako u pismu nisu dovoljno detaljno objašnjene. Analiza je slijedila domaću stručnu literaturu o Oscaru Nemonu: Daniel Zec, *Osječki kipari prve polovice 20. stoljeća* (Osijek: Muzej likovnih umjetnosti, 2014.); Daniel Zec, ur: *Oscar Nemon, memoari, eseji, osvrti i zapisi* (Osijek: Muzej likovnih umjetnosti, 2016.), no nemogućnost pronalaska i nedostatak literature o spomenutim licima koja se pojavljuju u pismima otežavao je kontekstualizaciju samih pisama koja i sama daju uvid u neistražene i intimne strane Nemonovih suradnika i prijatelja. Isto tako, analizu je uvelike otežala jednosmjernost korespondencije, tj. nemogućnost uvida u odgovore na pisma, što oduzima mogućnost bolje kontekstualizacije.

3. Korespondencija između Oscara Nemona, obitelji i suradnika

3.1. Nemonova pisma majci Eugeniji

3.1.1. Budimpešta i prijatelji 1931.

Theuerste Mama!

Die Reise verging viel schneller als ich dachte; es war auf einmal Budapest.

Um 5 Uhr habe ich schon eine Tasse Thee bei Ferenczi genommen und in 10 Uhr abends war die ganze Familie Foibati Herman bei Ing. Adler versammelt wo ich sie dann alle begrüßen konnte. Sie waren je sehr viel besonder die Frau von Ing. Adler habe vergessen ihren Namen. Sie wollte unbedingt, dass ich Ihre Büste modeliere. Die Adlers sind kolossal reich, denn anderen geht es ebenfalls sehr gut. Herman lud mich für heute ein, aber leider bin ich schon bei Ferenczi geladen.

Bin bei besten Gesundheit und arbeite schon an der Büste Ferenczis.

Bitte mir meine Post an Hotel Bellevue Budapest 1. Attila-utca 53. zu senden.

Sobald was neues ist werde ich Euch sofort schreiben. Die Verwandten wollen, dass Ihr auch ach Budapest kommt und sind entzueckt [entzückt] von Euch.

Mit viele Grüsse und Händeküsse verbleibe ich immer Euer, dein Sohn Oscar

Najdraža majko!

Putovanje je prošlo brže nego što sam mislio, odjednom sam stigao u Budimpeštu.

Već sam u 5 sati popio šalicu čaja kod Ferenczija i u 10 sati navečer cijela se obitelj Foibati Herman okupila kod ing. Adlera gdje sam ih sve mogao pozdraviti. Bili su baš posebni, Adlerovoj ženi sam zaboravio ime. Jako je htjela da napravim njezinu bistu. Adlerovi su prljavo bogati, a i drugima ide jako dobro. Herman me nazvao da dođem danas, ali sam već pozvan kod Ferenczija.

Zdrav sam i uskoro počinjem raditi na Ferenczijevoj bisti.

Molim Vas, šaljite mi poštu u Hotel Bellevue, adresa Budapest 1. Atilla-utca 53.

Kada se dogodi nešto novo odmah ću Vam pisati. Rođaci žele i da Vi isto dođete u Budimpeštu, oduševljeni su Vama.

S puno pozdrava i poljubaca, tvoj sin Oscar

Nemon se u Budimpešti nalazi sa starim poznanikom dr. Sándorom Ferenczijem (1873. – 1933.), mađarskim psihoanalitičarom kako bi ga portretirao. U pismu 3.4.3. Ferenczi Nemonu poziva i nudi mu mogućnosti smještaja u gradu. Njegov je portret izložio na izložbi „Tétes“ koja se održala početkom 1932. u Bruxellesu.⁴ Poslao mu je i katalog te izložbe.⁵

Adlerovi su dio Nemonove obitelji s majčine strane. Sudeći po Nemonovu zaboravljanju imena gđe Adler, da se pretpostavi da nije bio toliko blizak s mađarskim ogrankom obitelji. U Židovskom biografskom leksikonu navedena su ostala djeca Nemonova djeda Leopolda Adlera: Elsa, Margita, Draga, Slavko, Zlatan te blizanci Milan i Julija.⁶ Moguće je da se taj dio obitelji nastanio u Budimpešti pa nisu bili toliko bliski s Nemonom. Nemon u pismu spominje ing. Adlera, to jest inženjera Adlera, što mogu biti samo Slavko ili Milan jer je Zlatan (Aurel) bio putujući trgovac. Slavko Adler trgovac je boja, lakova i kemikalija pa je moguće da ing. predstavlja titulu kemijskog inženjera, no on živi u Osijeku sa ženom Anicom⁷, zbog čega bi Nemon bio bolje upoznat s njime. Milan Adler se ne spominje u Židovskom biografskom leksikonu, koji popisuje ljude koju su smatrali Židovima i živjeli u Hrvatskoj cijeli život ili određeni broj godina. Slobodnom bi se interpretacijom dalo zaključiti da u ovom pismu Nemon obavještava majku o posjetu Milanu Adleru ili nekom drugom članu šire obitelji s majčine strane.

---

⁴ Daniel Zec, „Oscar Nemon (1906. – 1985.): Biografija,“ u *Oscar Nemon, memoari, eseji, osvrti i zapisi*, ur. Daniel Zec (Osijek: Muzej likovnih umjetnosti, 2016.), 275.

⁵ Vidi pismo 3.4.3. „Dr. Sándor Ferenczi i katalog izložbe 14. 4. 1932.“

⁶ „Adler, Leopold (Lavoslav),“ Židovski biografski leksikon, pristupljeno 9. 9. 2022., <https://zbl.lzmk.hr/?p=1336>.

⁷ „Adler, Slavko (Ignjo Eduard),“ Židovski biografski leksikon, pristupljeno 9. 9. 2022., <https://zbl.lzmk.hr/?p=1558>.

3.1.2. Princeze i princ 20. 11. 1938.

(poslano iz hotela Le Royal, Pariz)

Theuerste Mutter!

Die Prinzessin hatte mir heute eine Überraschung gemacht; Sie stellte mir die Prinzessin Olga von Jugoslawien vor.

Die Türe öffnete sich, die Prinzessin Manie begrüßte mich und sagte: „Ich bringe ihnen eine Kompatriotin. Kaum sprach sie das Wort aus kam der Prinz Georg, ihr Mann mit einer junge Dame ins Salon. Ich begrüßte den Prinz: Eure königliche Hochheit!“ und er antwortete mir: „hier stelle ich ihnen ihre Königin vor.“ Jetzt könnt Ihr Euch vorstellen in was für Verlegenheit er mich brachte, aber auch die Prinzessin Olga, obwohl sie ihm ja als Scherzer gut kennt. Nachher wurde die Atmosphäre gleich gemütlich und wir sprachen von hundert Dingen und von Osijek und Belje.

Ich schreibe Euch das um Euch zu beruhigen, denn wie Ihr sieht müsst Ihr keine Sorge haben für uns und für sich.

Bei dem Abschied küßte die Prinzessin Olga die Hand und das Gesicht der Prinzessin Manie mit viel Erführt und Respekt so wie wir es pflegen unserer Mutter gegenüber.

Euer Oscar

Najdraža majko!

Princeza me danas iznenadila; predstavila mi je princezu Olgu od Jugoslavije.

Vrata su se otvorila, princeza Marie me pozdravila i rekla: „Dovodim vam sunarodnjakinju.“ Nije ni izgovorila rečenicu do kraja i već je u salon došao princ Georg, njezin muž, s mladom damom. Pozdravio sam princa: „Vaše kraljevsko visočanstvo!“, i on mi odgovori, „predstavljam vam vašu kraljicu.“ Sad možete i sami zamisliti kakvu mi je sramotu izazvao, ali i princezi Olgi, iako ga ona zna kao šaljivca. Nakon toga je atmosfera bila dosta ugodna te pričali smo o sto stvari, i o Osijeku i Belju.

Pišem Vam ovo da Vas smirim, jer kao što vidite i znate, ne trebate imati nikakve brige ni za mene, ni za sebe.

Prilikom rastanka princeza Olga je poljubila ruku i lice princeze Marie s puno strahopoštovanja kao što se to čini prema vlastitoj majci.

Vaš Oscar

Oscara Nemon s princezom Olgom⁸ upoznaje francuska princeza Marie Bonaparte (1882. – 1962.), jedna od Freudovih slavni pacijentica i učenica⁹ te jedna od začetnica psihoanalize u Francuskoj i Društva psihoanalitičara (*Société Psychoanalytique de Paris*).¹⁰ Udana je za princa Georga od Grčke i Danske (1869. – 1957.). S Nemonom se mogla upoznati zbog kretanja u Freudovu društvenom i intelektualnom krugu. Nemon 1937. portretira nju i njezina dva psa.¹¹

3.1.3. Nova adresa 18. 5. 1939.

Meine Theuerste Mutter!

Hier ist meine neue Adresse und der konsultative Plan der mich zur einer neuen Tätigkeit führt.

Mit vielen Küssen, Euer Oscar.

Moja najdraža majko!

Šaljem ti svoju novu adresu i okvirni plan koji će me voditi do novog posla.

S mnogo poljubaca, Vaš Oscar.

ADRESA: 41 Whitehall

1939. Nemon povremeno odlazi iz Bruxellesa u London, gdje se polako uključuje u kulturni i društveni život. U Londonu brzo od princeze Marije Bonaparte dobiva priliku upoznati kraljicu Mariju od Tecka (1867. – 1953.), što on odbija zbog nesprenosti u trenutku. Već na ljeto

---

⁸ Kneginja Olga Karađorđević (1903. – 1997.), rođena kao princeza od Grčke i Danske, 1923. godine udala se za kneza Pavla Karađorđevića (1893. – 1976.), regenta Kraljevine Jugoslavije od 1934. do 1941. godine. Maria Bonaparte udala se za njezinog brata, Georga od Grčke i Danske.

⁹ Oscar Nemon, „Kiparova sjećanja,“ u *Oscar Nemon, memoari, eseji, osvrti i zapisi*, ur. Daniel Zec, (Osijek: Muzej likovnik umjetnosti, 2016.), 79.

¹⁰ Oscar Nemon, „Kiparova sjećanja,“ 89.

¹¹ Oscar Nemon, „Kiparova sjećanja,“ 90-91.

odlučuje napustiti London i otići u obližnji Surrey zbog nesigurnosti u svoj položaj u društvu zbog svoje nacionalnosti jer se Jugoslavija još nije priklonila nijednoj strani u ratu.¹²

3.1.4. Povratak kući i kraljica Jugoslavije 18. 6. 1939.

Theuerste Mutter!

Wie Ihr sehet bin ich heute in Paris wo ich einige Tage bleiben werde, dann fahre ich über Italien d. h. über Milano und Venedig nach Zagreb. In Venedig werde ich mich auch frei Tage aufhalten, so dass ich am Ende Juni zu Hause seien werde. Es hat mich sehr gefreut zu lesen, dass Ihr mit der Th. Grossmutter in Lipik seid und bleibt es mir nur noch Euer zu wünschen wie der Th. Grossmutter, dass Ihr Euch gut erholt und mit neuer Energie wieder nach Hause kommt.

Ich freue mich wieder bald zu Hause zu sein, aber auch in Osijek, wohin ich bestimmt auf einige Tage fahren werde. Vor meine Abreise aus London bekam ich ein Brief von Hofe. Die Königin wird mich empfangen während meines Aufenthalts in Jugoslawien, auch habe ich eine grosse Photographie von Ihr bekommen.

[početak odlomka većinom nečitak, odlomak se svodi na pozdravljanje] Mit viele Händeküsse und Küsse verbleibe ich Euer Sohn Oscar

Najdraža majko!

Kao što vidite, danas sam u Parizu gdje ću ostati nekoliko dana, onda ću putovati preko Italije, to jest preko Milana i Venecije u Zagreb. U Veneciji ću provesti i slobodne dane, tako da ću biti kod kuće krajem lipnja. Jako me razveselilo pročitati da ste s najdražom bakom u Lipiku i preostaje mi samo da vam zaželim da se dobro odmorite i vratite kući puni energije.

Veselim se skorom povratku kući, ali i Osijeku, u kojem ću sigurno provesti nekoliko dana. Prije mog putovanja u London sam dobio pismo od dvora. Kraljica će me primiti tijekom mog boravka u Jugoslaviji, još sam dobio i njezinu veliku fotografiju.

[nečitko, vidi original]

Puno poljubaca šalje Vaš sin Oscar

---

¹² Oscar Nemon, „Kiparova sjećanja,“ 91-93.

U pismu se navodi da će Nemonova primiti kraljica Jugoslavije – vjerojatno kraljica majka Marija Karađorđević (1900. – 1961.), majka tada maloljetnog kralja Petra 2. Karađorđevića (1923. – 1970.).¹³ Pismo potvrđuje Nemonove veze s kraljevskom dinastijom Karađorđević.¹⁴

---

¹³ „Karađorđevići,“ Hrvatski biografski leksikon, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, pristupljeno 7. 9. 2022., <https://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=179>.

¹⁴ Vidi pismo 2.1.2. „Princeze i princ 20. 11. 1938.“

3.2. Majčina pisma Nemonu

3.2.1. Nova adresa u Londonu 1936.

(poslano na adresu 8 Rue Theresienne, Bruxelles, Belgija)

Mein theuerster Oscar!

Ich will Dir schreiben und ich habe kein Briefpapier zu Hause, so muß Du mir entschuldigen das ich auf dem kleinen Block schreibe. Uns geht es Gott Dank weiter gut haben alles, bedauere aber besonderst des man hier es wunderschöne billige Erdbeeren bekommt, und ich Dir nicht senden kann.

Wo bist Du Kind ich möchte Dir Erdberrenmarmelade senden. Wie lange warst Du bei Dr. Meng? Hast Du auch Geld nach Bruxelles bekommen, damit Du nicht ohne bist. Ich bitte mir Gott das Du Dir schönes Obst besorgen kannst und das sich gute Menschen finden die Du gut kochen sollen, der Du muß essen. Dr. Löwinger war bei uns er freute sich besonderst mit der Plakette und lässt schön danken er wird Dir schreiben. Wie geht es Dir mein Bub bitte wann Du nach London fährst schreibe nur deine Adresse. Wir haben Mittwoch und Donnerstag Schurians/Schurioms [nečitko] gehabt den Feiertag wo die 10 Gebote gefeiert werden.

Gott gebe das Dir der Frühling schön ist der Sommer und Deine Ernte Dir Glückt Freude und Wohlstand bringt, und wenn es Dein Wunsch ist ein Weibi das für Dich mit Liebe sorgt. Lebe wohl mein Bub schreibe bald herzlichst küsst Dich Deine liebende Mama.

Küsse von Bella Desider

Moj najdraži Oscare!

Želim ti pisati i nemam papir za pisma kod kuće pa mi moraš oprostiti što pišem na malom bloku. Nama sve ide Bogu hvala dobro i imamo sve, posebno mi je žao što ovdje dobivamo divne jeftine jagode koje ti ne mogu slati.

Gdje si, dijete, želim ti poslati džem od jagoda. Koliko si dugo bio kod dr. Menga? Jesi li dobio novac u Bruxellesu da ne budeš bez njega? Molim Boga da si možeš naći dobrog voća i ljude koji će ti dobro kuhati, moraš jesti. Dr. Löwinger je bio kod nas i posebno se razveselio s plaketom i zahvaljuje se, pisat će ti. Kako si dječaće moj, molim te napiši mi svoju adresu kada odeš u London. U srijedu i četvrtak smo slavili blagdan predaje 10 Božjih zapovijedi [Shavout].

Dao Bog da su ti proljeće i ljeto lijepi i da ti tvoji plodovi rada donesu sreću, radost i blagostanje, i kad ti bude želja i ženicu koja će se s ljubavlju brinuti o tebi. Doviđenja dječaće moj, uskoro piši, srdačno te ljubi tvoja voljena mama.

Ljube te Bella, Desider

Nemonova majka piše pisma s osjetnim ushićenjem i srećom, što utječe na sintaksu njezinih rečenica, koja je često gramatički netočna, puna nesmislenih zavisnih rečenica i začudne interpunkcije, što otežava prevođenje. To je razlog zbog kojega je na nekim mjestima prijevod logički krhak.

Pismo je pisano oko židovskog blagdana Shavouta koji pada od sredine svibnja do lipnja. U pismu 3.4.6. Heinrich Meng (1887. – 1972.) piše Nemonu da se na žalost ne može sastati s njime u Beču 6. svibnja, ali ga uskoro očekuje u Baselu. U ovom se pismu dokazuje da su se uspjeli sresti te pismo svjedoči o njihovoj bliskoj vezi, jer je Nemon odsjeo kod njegove obitelji. Nadalje o njihovom prijateljstvu govori i pismo 3.4.9. s kraja 1936. gdje mu Meng šalje slike svojih malih radova u glini i pita ga za stručno mišljenje te opet poziva u posjet.

3.2.2. Majčin dan 1936.

Mein theuersten Oscar!

Sonntag Vormittag habe ich die Reisekarte erhalten. Herzlichen Dank und viel Freude Du mein Kind dafür, Du hast mir einen herzlichen Muttertag berichtet; Deine Erfolge, und die Reise nach Wien. Der L. ist nicht in Zagreb kommt aber heute Abend. Ich wollte nicht heute reisen bis das nicht geregelt ist, so komme ich Mittwoch bestimmt, sollte ich nicht kommen dann werde ich telegraphieren, ich glaube den dritten Tag komme ich bestimmt, erst Sonntag dann Montag zum Schluß wird es Mittwoch, ich werde L. nichts von Gelde sprechen nur was er Du zu sagen hat, er hatte es bestimmt erlegt doch wie Du siehst war er nicht in Zagreb.

Wie geht es Dir mein Bub freue mich unendlich Dich zu sehen, wie geht es Du wie war es bei Prof. Freud?

Auf Wiedersehen mit Gottes Hilfe herzlichst küsst Dich Deine liebende Mama.

Küsse von Bella Desider

[margine su nečitke]

Moj najdraži Oscare!

U nedjelju prijepodne dobila sam kartu za put. Srdačno se zahvaljujem i donosi mi mnogo radosti, dijete moje, što si mi priredio divan Majčin dan; tvoji uspjesi i putovanje u Beč. Gospodin L. nije u Zagrebu, ali dolazi danas navečer. Nisam htjela danas putovati dok se to ne riješi, tako da ću svakako doći u srijedu, ako ne budem mogla doći onda ću poslati brzojav, vjerujem da ću doći na treći dan, prvo nedjelja, onda ponedjeljak i za kraj u srijedu, neću ništa L. pričati o novcu, samo što ti on ima za reći, već bi on to naložio, ali kao što vidiš, nije u Zagrebu.

Kako si dječčače moj, neizrecivo se veselim vidjeti te, kako si i kako je bilo kod prof. Freuda?

Doviđenja, s Božjom pomoći srdačno te ljubi tvoja voljena mama.

Ljube te Bella Desider

3.2.3. Majka i meso 1936.

Mein theuerster Oscar!

Sehr erfreute mich Deine 1. Karte. Ich freue mich das es Dir gut gefällt, hoffe das Du schon gesund in Bruxelles bist. Was Deinen schlechten Magen anbelangt dürfte das Fleisch zu Mittag schuld sein, vor der Reise besonders soll man ein sehr frisches Fleisch essen und das war schon rot, anderst ist es bei einem Biftek das wird schnell gebraten und dann rot sein, oder ein gebeiztes Fleisch. Ich habe Dir nicht sagen können. Du sollst nicht essen, jetzt ist ja alles vorüber, ich glaube Kopfschmerz hattest Du von der Frühlingluft, esse nur gut Kind.

Was erzählt Dr. Meng, wie ist seine Frau und Familie? Uns geht es Gott Dank gut, wir haben alles in Überfluß. Desider befasst sich mit der Ide[e] ans Meer zu fahren von der Jadranska straža und Ferigalni zavez [Ferijalni savez] so hat er die Fahrt und die Kost billig. Es sind schon viele so gewesen auch ein Freund von ihm eine Apotheke mit seiner Mutter, das ist bei Hvar, vielleicht fährt er schon am 2-3ten. Er hat alles in Ordnung.

Der Frau Simone habe ich nach London geschrieben, ist sie vielleicht in Bruxelles?

Heute kommt Dr. Löwinger zu uns. Der Olga und Julie habe ich die Plakette gegeben, er sagte wie wunderbar die Plakette ist, schauen sie sich an. Denn Professor Blaž wird Deže eine tragen.

Morgen schreibe ich Dir wieder hoffe ich das ich von Du ein Schreiben bekommen werde.
Heute wird bei uns die Küche gemahlen, ein neues Mädchen habe ich genommen.

Herzlichts und vielmals küsst Dich Deine liebende Mama.

Küsse von Bella Desider

Moj najdraži Oscare!

Jako me obradovala tvoja zadnja karta. Veseli me što ti se sviđa i nadam se da si već prizdravio u Bruxellesu. Što se tiče slabog želuca, meso za ručak je moglo biti krivo, prije putovanja pogotovo treba se jesti jako svježije meso koje je već bilo crveno, drugačije je s biftekom koji se brzo poprži pa zacrveni, ili s mariniranim mesom. Nisam ti to mogla reći. Ne trebaš jesti, sada je sve prošlo, vjerujem da imaš glavobolju od proljetnog zraka, samo ti dobro jedi, dijete.

Što kaže dr. Meng, kako su njegova žena i djeca? Nama ide Bogu hvala dobro, sve imamo u izobilju. Desider se zabavlja idejom da ide na more i pomoću Jadranske straže i Ferijalnog saveza jeftino putuje. Puno njih je ovako otišlo na putovanje, kao i jedan njegov prijatelj koji vodi ljekarnu s majkom blizu Hvara, možda putuje već 2. ili 3. Sve si je isplanirao.

Pisala sam gospođi Simone u Londonu, je li možda u Bruxellesu?

Danas nam dolazi dr. Löwinger. Olgi i Juliji sam dala plaketu, rekao je kako je divna, pogledajte je. Kasnije će Deže odnijeti jednu prof. Blažu.

Pisat ću ti sutra, nadam se da ću dobiti pismo od tebe. Danas se kod nas krećila kuhinja, uzela sam novu sluškinju.

Srdačno i mnogo puta ljubi te tvoja voljena mama.

Ljube te Bella Desider

3.2.4. Majka i marmelada

Mein theuerster Oscar!

Habe Dir heute nach London geschrieben und gefragt wo Du Dich denn Befindest mein Bub?
Für uns keine Sorge wir haben alles in Überfluß. Und wenn ihr Geld brauchen sollen, können wir uns wie Du weißt immer helfen und dann zurückgeben. Wie geht es Dir und was hast Du vor? Die th. Omama wird vielleicht heute zur Elsa übersiedeln.

Du schreibst mir nicht ob Du die Marmelade erhalten hast, ich möchte Du gerne einige Pakete senden nur bitte wohin.

Wie Immer Du bist mein Bub Gott sende seinen Engeln die Dich befolgen sollen, und zum Glücke und Freude führen und lenken sollen.

Herzlichst küsst Dich Deine liebende Mama

Küsse von Bella Desider

Bitte viele Grüsse Küsse der Frau Dear und Herr Dear, Herzliche Grüsse aussagen. Frau Deladreir [ili Deladein] hat der Bella uns [...] glaube ich eine Karte geschickt.

Moj najdraži Oscare!

Danas sam ti pisala u London i pitala kako se tamo snalaziš, dječače moj? Za nas nema brige, imamo sve u izobilju. I kada ti je potreban novac, možemo, kao što znaš, uvijek pomoći i onda ga vratiti. Kako si i što radiš? Najdraža baka će danas možda preseliti kod Else.

Nisi mi pisao jesi li dobio marmeladu, rado ću ti poslati nekoliko paketa, samo molim te reci gdje.

Kao i uvijek, ti si moj dječak, Bog šalje svoje anđele da te prate, i da vode i upravljaju do sreće i veselja.

Molim te puno pozdravi gospođu Dear i gospodina Deara, izreci im srdačne pozdrave. Mislim da je gospođa Deladreir [ili Deladein] Belli poslala jednu kartu.

Elsa, rođena Adler, mlađa je sestra Eugenije.¹⁵

3.2.5. Nova godina 10. 1. 1936.

Mein theuersten Oscar!

Heute habe ich Du nach London geschrieben, wo ich Dir herzlich für Dein Telegramm dankte welches uns sehr erfreute. Komme mein Bub wann Du willst, ich freue mich von 1. Janner bis letzten Dezember darauf, mache um alles, so dass Du auch Freude findest. Wir sind Gott Dank

---

¹⁵ Židovski biografski leksikon, „Adler, Leopold (Lavoslav)“

gesund und haben alles. Schreibe bitte wann Du kommst damit man Dich erwarten kann mein Kind.

Gott gebe und lasse durch seine Engel Deine Reise eine glückliche und Deine Schritte zur Freude lenken.

Herzlich und vielmals küsst Dich Deine liebende Mama.

Küsse von Bella Desider

Viele schöne Grüsse und Küsse sende ich der h. Frau Dear und herzliche Grüsse den Herrn Dear.

Moj najdraži Oscare!

Danas sam ti pisala za London, iskreno sam zahvalna za tvoj brzojav koji nas je jako razveselio. Dođi dječace moj kada želiš, tome se radujem od 1. siječnja do zadnjeg dana prosinca, sve ću učiniti da se i ti raduješ. Bogu hvala mi smo zdravi i imamo sve potrebno. Molim te, piši kada dolaziš da te možemo dočekati.

Srdačno i mnogo puta ljubi te tvoja voljena majka.

Ljube te Bella i Desider

Šaljem puno pozdrava i poljubaca gospođi Dear i srdačne pozdrave gospodinu Dear.

Gospođa Simone Dear, rođena Ridders u Antwerpenu, dugogodišnja je prijateljica Oscara Nemon. Kasnije se udala za belgijskog premijera Paula-Henrija Spaaka koji je bio i prvi predsjednik Ujedinjenih nacija.¹⁶ U Bruxellesu upoznaje Nemonu kada je bio u financijskim nevoljama zbog kojih se iz svog atelijera preselio u podrum početkom 1930-tih. Pružila mu je financijsku i emocionalnu potporu kada je vidjela u kakvim je uvjetima živio. Njezin čin milosrđa mogao bi se pripisati njezinom obrazovanju u samostanu te velikom količinom naslijeđenog novca koji je trošila na druge. Ona mu otvara vrata prema flamanskom umjetničkom krugu, čak ga povezuje sa savjetnikom za umjetnost flamanskog kralja, preko

---

¹⁶ John Rothenstein, „Svijet Oscara Nemon“ u *Oscar Nemon, memoari, eseji, osvrti i zapisi*, ur. Daniel Zec (Osijek: Muzej likovnih umjetnosti, 2016.), 27-29.

kojeg Nemon dobiva narudžbu za skulpturu kralja Alberta koju izrađuje 1934.¹⁷ Godine 1936. daje urediti Nemonov atelijer u ulici Lyall u Londonu.¹⁸

3.2.6. Politika i članak o Freudu 6. 5. 1936.

Mein theuerster Oscar!

Hoffe das Du mein Schreiben in Bruxelles erhalten hast. Heute schreibe ich nach London bist Du aber auch schon angekommen. Wie warst Du in Paris zufrieden, hast du die Prinzessin gesprochen?

Bleibe mir gesund mein Bub, Deine Wünsche werden auch noch alle in Erfüllung gehen. Wir sind Gott Dank gesund, haben alles, gehen öfters in Maksimir, Sonntag waren wir in Tiergarten, sonst gehen wir ins Kino. Heute hat die Politik nur Deine Büste gebracht mit dem Bemerkten das Freud 80 Jahre alt ist und sein Wunsch war, dass man den nicht feiert, nur in seiner Familie. Es steht nichts vor der Büste wer sie gearbeitet hat; jetzt werden sie ja bald die Statue bringen, bis Du kommst nach Wien [...] eine Photographie [...] bringen? [nečitko, pisano između redaka]

Wie lange willst Du in London bleiben? Desider hat Dir nach London geschrieben und auch ein Jež(?) geschickt das Witzblatt was Du doch bekannt ist. Schreibe mir mein Kind wo ich die nächsten Briefe senden soll. Wo Du auch immer bist mein Segen begleitet Dich mit der Bitte zu Gott, dass er durch seine Angeln Deine Schritte zur Freude und Glücke lenke.

Herzlich und vielmals küsst Dich Deine liebende Mama

Küsse von Bella Desider

(NOVINSKI ČLANAK)

Kroz ceo svet

80 godina života napunio je ovih dana tvorac psihoanalize g. Frojd. On je odbio da na svečani način proslavi svoj rođendan i proveo ga je u krugu svoje porodice.

Moj najdraži Oscare!

---

¹⁷ Nemon, „Kiparova sjećanja,“ 63-66.

¹⁸ Zec, „Oscar Nemon (1906. – 1985.): Biografija,“ 266.

Nadam se da si dobio moja pisma u Bruxellesu. Danas ti pišem u London, a ti si već stigao. Kako ti je bilo u Parizu, jesi li pričao s princezom? Ostani mi zdrav, dječčače moj, sve će se tvoje želje ispuniti. Mi smo hvala Bogu zdravi i imamo sve potrebno, često idemo u Maksimir, u nedjelju smo bili u zoološkom, a inače idemo u kino. Danas su novine „Politika“ objavile sliku tvoje biste i pisali su da je Freud napunio 80 godina i da mu je želja bila da proslavi rođendan samo s obitelji. U članku ne piše tko je autor biste; uskoro će objaviti sliku [Nemonove statue Freuda] dok stigneš u Beč. [nečitki dio, vidi original]

Koliko dugo želiš ostati u Londonu? Desider ti je slao pisma i šaljive poruke u London, kao što već znaš. Piši mi gdje trebam poslati sljedeća pisma. Kao i uvijek prati te moj blagoslov i molitva Bogu da njegovi anđeli usmjeravaju tvoj put k radosti i sreći.

Srdačno i mnogo puta ljubi te tvoja voljena majka

Ljube te Bella i Desider

3.2.7. Majka putuje do Beča 7. 5. 1936.

(poslano u Hotel De France, Beč)

Mein theuerster Oscar!

Eine große Freude und Überraschung war das gestern. Kind Du bist jetzt viel gereist, Gott gebe das Du Dich in Wien gut erholt. Ich war Heute wegen meiner Reisepas alles ist in Ordnung und ich bekomme es Morgen Freitag um 10 Uhr Vormittags. Alles zusammen mit dem Visum kostet es 200 hundert Dinar. Kind ich freue mich sehr Dich zu sehen, doch es wird Dich meine Reise Geld kosten. Die Reise ist sehr angenehm und kurz, fahre nach Mittag und komme Abends ein. Bitte solltest Du mir die Karte schicken so bitte recomendire sie. Du muß ja doch vorzeigen, denn sonst sind die Briefe wie du weißt wie Dich einmal Geld bekommen hat nicht eingeführt worden, so hat man es hinausgenommen.

Ich setze mich und ich fahre immer sehr gut bin ja nach Osijek auch so gefahren ist derselbe Weg. Nerviere Dich nicht, wann Du willst werde ich fahren. Ich bin bereit. Desider hat Dir nach London geschrieben und ich auch, habe Dir auch von der Politik einen Ausschnitt geschickt, wo man mir in wenigen Zeilen bekannt gibt das Freud seinen Geburtstag nur in der Familie feuerte. Es bringt Deine Büste ohne Dich zu erwähnen. Jetzt werden sie ja Gelegenheit haben die Statue bald zu bringen.

Lebe wohl mein Bub was Gott will auf Wiedersehen, soll ich Du was bringen? Herzlichst und
vielmals küsst Dich Deine liebende Mama.

Küsse von Bella Desider

[na margini]

Herr Medanić ist beim Deže und so schreibe ich auf Deinen Briefpapier.

Najdraži moj Oscare!

Puno radosti i iznenađenja mi je donio jučerašnji dan. Dijete, puno si se naputovao, dao Bog da se lijepo odmoriš u Beču. Danas sam rješavala putovnicu, sve je u redu, dobit ću ju sutra, u petak, u 10 ujutro. Sve zajedno s vizom koštalo je 200 dinara. Dijete, mnogo se radujem što ću te vidjeti, ali moje će putovanje koštati. Putovanje je vrlo ugodno i kratko, kreće se poslije podneva i dolazi se navečer. Molim te, trebaš mi poslati kartu pa je pošalji preporučenom poštom. Moraš ju tako poslati, inače pismo možda neće biti dostavljeno, kao što jednom nisi dobio novac jer su ga izvadili.

Sjest ću, nikad nemam problema s putovanjem i naviknula sam se na taj put jer se istim putem vozim do Osijeka. Nemoj se uzrujavati, poći ću kada budeš htio, spremna sam. Desider ti je pisao u London, ja također, poslala sam ti isječak iz novina „Politika“ gdje u par redaka obavještavaju da je Freud proslavio svoj rođendan samo s obitelji. Objavili su tvoju bistu, ali te ne spominju. Sada imaju priliku uskoro objaviti statuu.

Zbogom dječace moj, trebam li ti išta donijeti? Srdačno i mnogo puta ljubi te tvoja voljena majka.

Ljube te Bella Desider

(margina) Gospodin Medanić je kod Desidera pa pišem na tvom papiru.

3.2.8. Desiderove kolege o novinama 8. 5. 1936.

Mein theuersten Oscar!

Heute Freitag nach Mittag habe ich Deinen I. Brief erhalten der mich sehr erfreute. Du schreibst wenig von Dir aber mit Gotteshilfe wirst Du mir alles selbst sagen. Hoffe das Du mein Schreiben erhalten hast, die Briefe kommen sehr oft erst der dritte Tag an. Heute wie Desider an der Universität war, haben seine Kollegen ihn gesagt, dass man in der Politik von Du

schreibt, sie schreiben sehr schön und ich freue mich sehr bin glücklich danke Gott für Deine Erfolge; welche Zeitungen haben geschrieben das wirst Du mir dann alles sagen. Doch Kind komme mir bitte nicht entgegen, ich komme doch direkt in einen Wagen reise immer sehr angenehm, und es ist besser Du erwartest mich in Wien, so können wir uns nicht verpassen, ich komme ruhig an.

Wie ich Du geschrieben habe ist mein Pass in Ordnung, ich habe ihn schon. Mir ist es gleich ob ich Montag oder Mittwoch komme, wann ich auf meinen Brief von Du Antwort bekomme werde ich mich danach richten, und Du Express oder Telegraphieren meine Ankunft bekannt geben.

Lebe wohl mein Bub Gott sende Du auch nach Wien seine Engel die Deine Schritte zum Freude und Glücke lenken.

Herzlich und vielmals küsst Dich Deine liebende Mama.

Ein Ausschnitt von der Politik sende ich Du ein.

Najdraži moj Oscare!

Danas, u petak poslijepodne dobila sam tvoje zadnje pismo i jako sam se obradovala. Malo mi pišeš o sebi, ali dao Bog da mi to sve uživo kažeš. Nadam se da si dobio moja pisma, često dolaze tek nakon tri dana. Danas su Desiderove kolege s fakulteta rekle kako novine pišu o tebi, pišu jako lijepe stvari i jako se radujem i sretna sam, hvala Bogu, za tvoje uspjehe; reći ćeš mi koje su sve novine pisale o tebi. Ali dijete, nemoj ići po mene, doći ću direktno u autu/vlaku¹⁹, uvijek putujem udobno i najbolje je da me čekaš u Beču da se ne možemo mimoći, ja ću dolaziti polako.

Kako sam ti već pisala, putovnica mi je u redu, već ju imam. Meni je svejedno dolazim li u ponedjeljak ili srijedu, kada dobijem pismo od tebe prilagodit ću se i poslati ti brzojav ili poštu s vremenom mog dolaska.

Srdačno i mnogo puta ljubi te tvoja voljena majka

Šaljem ti isječak iz novina „Politika!“

---

¹⁹ „direkt in einen Wagen“- riječ Wagen može označavati auto ili vagon od vlaka. Zbog priloga „direkt“ da se pretpostavi da je ipak riječ o vlaku, jer bi taj prilog označavao da je majka putovala izravnom linijom, bez presjedanja.

NOVINSKI ČLANAK

FROJDU JE DAROVANA STATUA KOJU JE IZVAJAO JEDAN NAŠ UMETNIK

(fotografija Nemonovog kipa Sigmunda Freuda Beč, 7. maja)

Provozom proslave 80-ogodišnjice života osnivača psihoanalize i naučnika Sigmunda Frojda (koja je, po njegovoj izričitoj želji, protekla skromno, u krugu njegove porodice), stekli su se ovde odlični književnici H. Dž. Vels, Stefan Zvjajg, Tomas Man i Roms Polan da, u zajednici sa ostalim poštovaocima i učenicima velikog naučnika, daruju slavljeničku statuetu koju je izradio jugoslavenski talentovani vajar O. Nemon koji živi u Belgiji. Ovoj prisnoj svečanosti prisustvovao je i autor. Svi listovi podvlače veliki uspeh O. Nemon, kome proriču veliku vajarsku budućnost.

Petak, 8. 5.1936.

Novine „Politika“ srbijanske su novine sa sjedištem u Beogradu, aktivne od 1904.²⁰ U kratkoj natuknici o Freudovom rođendanu objavljenoj 6. svibnja Nemon ne spominju kao autora biste koja je priložena, no u kratkom članku pisanom 8. svibnja spomenut je i istaknut kao jugoslavenski kipar. Freud je htio malo i intimno slaviti na kojem je prisustvovao i Nemon, kojemu Federn u pismu 3.4.4. prenosi kako mu je Freud „osobno privržen,“ dokazivajući Nemonovu važnost za Freuda i njegov društveni i intelektualni krug, čije članove često portretira kao i samog profesora. U prvoj natuknici u novinama prikazana je Freudova bista iz 1931., koju je Nemon izradio za njegov 75. rođendan. Reprodukcijska skulptura koja je rađena za Freudov 80. rođendan objavljena je u istim novinama dva dana kasnije, 8. svibnja statueta koja prikazuje Freuda u sjedećem položaju je ona koja je nastala 1936. Modelirana je prema fotografijama koje su slikane tijekom izrade prve biste 1931.²¹

3.2.9. Majka u Beču 22. 5. 1936.

Mein theuerster Oscar! (heute schreibe ich auch der Frau Simone.)

Hoffe das du meinen Telegramm erhalten hast. Bin sehr gut gereist und wie du weisst sehr nobel? Und bin ich neugierig wie du gereist bist mein Bub? Ich danke dir herzlichst für die

²⁰ „Politika (novine),“ Wikipedija, pristupljeno 9. 9. 2022., [https://hr.wikipedia.org/wiki/Politika_\(novine\)](https://hr.wikipedia.org/wiki/Politika_(novine)).

²¹ Zec, *Osječki kipari prve polovice 20. stoljeća*, 222.

große Freude die du mir bereitet hast, dich zu sehen, deine Erfolge zu hören und für den Aufenthalt in Wien. Wie geht es dir mein Kind vor allen schlafe dich gut aus und nähre dich gut, du hast doch keine Minute frei in Wien gehabt. Ich bin ganz gesund und es ist mir sehr leid, das ich gerade in Wien etwas hatte, das Auge war auch den nächsten Morgen gut. Wie lange warst du in Basel hast du den Doktor gefunden? Und wie in Bruxelles? Von der Bahn aus bin ich gut gefahren dort war Dr. Anie, die mich dan ins Caffehaus begleitet hat, ich habe Dr. Schubert wiederholt angerufen doch habe ich sie nicht erreichen können so habe ich ihr einen Brief geschrieben das sie der alten oder jungen Frau Doktor einen guten Rat und Empfehlung geben soll. Sie haben den Brief selbst zürück gebracht. Heute schreibe ich auch der Dr. Schubert aber Du Kind nichts bis du wieder nach Wien kommst leicht wirst du dan mit ihr sprechen. Ich werde heute auch Frau Dr. Federn schreiben. Wie lange bleibst du in Bruxelles? Den Kindern geht gottthank gut sind gesund. Deže hat eine grosse Torte von der Tante Elsa zu Geburtstag bekommen, sie ist aber noch immer ganz sie haben sie nich essen wollen. Heute habe ich mit ihr telephonel gesprochen, wie geht es dir fragt sie sich und sie kann mir nicht sagen wie sie sich freut und sie gratuliert zu deinen Erfolgen. zu allen kommt die Zeit. Nun mein Bub bleibe mir gesund. Erst lese über die Salbe dan scmiere ich den Fuß. Lebe wohl mein Bub Gott schutze Dich unc lasse Dich mit seinen Segen von Glück und Freude begleiten.

Herzlichst küsst Dich Deine Dich liebende Mama

Moj najdraži Oscare, (danas pišem i gospođi Simone)

Nadam se da si dobio moje pismo. Dobro sam putovala, zanima me kako si ti, moj dječaće, putovao? Puno ti se želim zahvaliti što si mi priredio takvo zadovoljstvo, tebe vidjeti i čuti o tvojim uspjesima, te za boravak u Beču. Kako si, dijete moje? Dobro se naspavaj i zdravo se hrani, pa nisi imao minute slobodne u Beču. Ja sam zdrava, jako mi je žao što sam u Beču bila bolesna, oko mi je već idućeg jutra bilo bolje. Koliko si dugo bio u Baselu? Jesi li uspio pronaći doktora? Kako ti je bilo u Bruxellesu? Od kolodvora sam dobro putovala te sam srela dr. Anie koja me je otpratila do kafića. Ponovno sam pokušala kontaktirati dr. Schubert no nije se javljala pa sam joj poslala pismo u kojem pišem da treba mlađoj ili starijoj doktorici dati dobar savjet i preporuku. Danas ću pisati dr. Schubert, a Tebi, moje dijete, neću pisati dok ponovno ne dođeš/budeš u Beču, tad ćeš moći razgovarati s njom. Pisat ću danas i gospođi dr. Federna. Koliko dugo ostaješ u Bruxellesu? Djeca su, hvala Bogu, dobro i zdravo. Deže je od tete Else dobio veliku tortu za rođendan, koja je još uvijek čitava pošto ju nisu jeli. Danas sam se čula s njom preko telefona, pita kako si i čestita ti na velikom uspjehu.

Dječaće moj budi mi zdrav. Prvo ću pročitati o masti, onda ću namazati stopalo. Zbogom moj dječaće Bog te blagoslovio i neka te prati njegov blagoslov sreće i radosti.

Srdačno te ljubi tvoja voljena mama.

Pismo se nadovezuje na pismo 3.2.7., gdje Nemonova majka govori kako je spremna za putovanje do Beča.

Doktorice Schubert i Anie te ranije spomenut doktor Löwinger obiteljski su prijatelji, no o njima se u pretraženoj literaturi ne nalaze informacije.

3.2.10. Majčino pismo Juliji

Liebste Julie!

Vielen Dank für Deine 1. Karte, wie auch für Deine 1. Einladung, ich komme gerne, das weißt du ja ich habe allen Grund dazu, freue mich Dich zu sehen bei Dich zu sein in Wien, nach gerade 4 Jahre. Wie lange bleibt der H. Rudy oder ist er schon zu Hause?

Alles andere erzähle ich Du mündlich.

Auf Wiedersehen Julie

Es grüsst und küsst Dich Deine Eugenie

Küsse von Bella Desider

Najdraža Julijo!

Mnogo ti hvala za tvoju zadnju kartu, kao i za zadnji poziv u goste, rado bih došla, to znaš i ti, imam sve razloge zašto bih, veselim se vidjeti te i biti kod tebe u Beču nakon 4 godine. Koliko ti dugo ostaje gospodin Rudy ili je već kod kuće?

Doviđenja Julijo

Pozdravlja i ljubi te tvoja Eugenija

Ljube te Bella Desider

3.2.11. Mršavi Nemon 1937.

Mein theuerster Oscar,

Hoffe zu Gott das du eine gute und glückliche Reise gehabt hast, und das Herr dr. Meng das Telegramm richtig erhalten hat. Heute hast du ein Telegramm erhalten welches ich dir nach Bruxelles noch sende. Ich danke dir sehr das du zu Hause warst verzeihe es ist mir sehr leid das du die Zeit so verbracht hast und das Geld ausgegeben hast für die Reise, gerade in der Zeit habe ich müssen die Gripe haben, und so ist es mir gegangen wie ich wollte. Es geht mir jetzt sehr gut ich huste nicht mehr und du bist auch sehr fort. Du bist sehr mager und ich wiederhole dir was du auch jeder Meciner [Mediziner] sagen wird du bist unterernährt und du mußt mehr essen. Im Gesicht siehst du gut aus, früher hast du viel mehr gegessen, und du weisst um wie viel stärker du warst. Desider Hat das Geld für den Professor erlegt, und du hast sehr schlecht gethan und so wenig Geld zu reisen wir haben immer? Haben wir nicht so können wir uns sehr leicht helfen. Die Kette habe ich nicht ausgerührt für die bekommt nicht viel, und wir haben andere die weniger Werth sind. Wie waren die Dr. Mengs zu dir wie lange warst du in Basel mein Kind? Wenn du das nächste mal kommst? Damit auf länger, dan wird es auch für Dich schön sein, damit Du nicht so schnell hasten müßt. Ich danke Dir herzlichst für das Bild welches mir sehr viel Freude macht, viel Glück und Freude Dir mein Bub. Wann Du nach London kommst oder schreibst ich sende Frau Dear herzlichst Grüsse und Küsse wie auch Fraulein Stuart ich werde mich sehr freuen sie in Jugoslawien zu begrussen und Ihre Bekanntschaft zu machen, auch dem Herrn Dear viele schöne Grüsse. Dich mein Bub grüsst und küsst recht herzlich Deine Dich liebende Mama.

Gott sebde Dir seine Englein Die Dir den Weg zu Deiner Glücke und Zufriedenheit zeigen und Deine Schritte immer zur Freude lenken.

Moj najdraži Oscare,

Nadam se da si imao ugodan put i da je gosp. doktor Meng dobio telegram. Danas si primio pismo koje ti šaljem i u Bruxelles. Drago mi je da si u ovo vrijeme bio kod kuće te mi je žao što si tako proveo vrijeme i potrošio sav novac na put. Taman sam u ovo vrijeme oboljela od gripe. Ozdravila sam, ne kašljem više i trenutno se dobro osjećam. Ponavljam ti da si previše mršav i da moraš više jesti, to će ti reći i svaki doktor. U licu dobro izgledaš. Prije si puno više jeo i bio si jači. Desider je profesoru dao novac, a ti si postupao baš loše s njim [novcem]. Mi ti uvijek možemo pomoći ako ne budeš imao dovoljno novca za putovanja. Za ogrlicu mogu dobiti nešto malo novca. Kakvi su bili Mengovi prema tebi? Dokad ostaješ u Baselu, dijete moje?

Idući put kada dođeš, na dulje, bit će ljepše i Tebi jer se nećeš morati tako žuriti. Srdačno ti se zahvaljujem za sliku koja me jako obradovala, želim ti puno sreće i radosti, dječāče moj. Kada budeš došao ili pisao u London reci da šaljem puno srdačnih pozdrava i poljubaca gospođi Dear i gospođici Stuart, jako bih bila sretna da ju upoznam u Jugoslaviji, također pošalji i puno lijepih pozdrava gospodinu Dear. Tebe, dječāče moj, srdačno pozdravlja i ljubi tvoja voljena mama.

Neka ti Bog pošalje svoje anđele koji će ti pokazati put prema sreći i zadovoljstvu i uvijek usmjeravati tvoje korake prema radosti.

Uz pozdrave obitelji Dear, Nemonova majka pozdravlja i njegovu buduću suprugu Patriciu Villiers-Stuart koju Nemon upoznaje 1936. Vjenčaju se 1944.²²

Nemonova majka često spominje njegove probleme s novcima i često ih šalje Nemonu. Unatoč njegovoj uspješnosti, Nemon u ranijoj fazi ne raspolaže svojim financijama na najbolji način.

3.3. Nemonova pisma sestri Arabelli

3.3.1. Ispitni zadatak

Liebe Schwester!

Deinen 1. Brief habe ich endlich erhalten nach einen Monat Reise!?

Ich muss Dir gestehen, dass Du einigen, um was ich mir auch soviel den Kopf zerbrach beobachtet hast.

Die Sache steht nämlich so: Franz Jagić schrieb mir, dass sie nicht kommen wird [...] wegen der Krankheit ihres Mamas- das habe ich mir gleich gedacht- und somit ware die Sache schon in Wasser, was mir viel leid macht, denn es ja einig und einzig hier in Bruxelles und Umgebung, ich zweifle an eine zweite Gelegenheit.

Man muss also eine zweite Möglichkeit finden, wenn es nicht mit Jagić seien wird.

Was das Geld anbelangt, das werde ich zu den Ostern haben, denn ich werde den Jugoslawischen Gesandten modellieren und der wird mir gut bezahlen.

---

²² Zec, „Osječki kipari prve polovice 20. stoljeća,“ 266.

Es handelt sich nur um herauf zu kommen, denn allein ist es impossible. Die Reise ist wirklich schwer für eine Frau in der 3. Klasse die nur 800 bis 1000 Diner kostet. Es sind schon möglichkeiten, dass ich dir entgegenkomme bis Innsbruck, aber das sind wieder Reisen, die man hier gut verwerten könnte.

Übrigens lassen wir die Zeit bis dahin kommen, dann werden wir schon alles sehen.

Eine wichtige Sache- ich will auch nicht auf deinen Geburtstag vergessen?

Also: Du sollst Dir alles gutes ausbeten. Ein langes Leben, Du weisst sowie immer noch ein Wort und wenn man sich die Mühe nimmt so dichtet auch was, aber ich fand, dass alles unnütziger als das, wieviel Jahre lebst Du denn schon?

Mit unangenehmen grauen erwarte ich auch bei mir bald das selbe, aber was rede ich den- wir sind ja auch noch so jung, wenn wir bis Hundert zählen wollen.

Es hat Dich interessiert was meine Prüfungsaufgabe war- die Knidische Aphrodite von Praxite, nur den Kopf; es war mühevoll aber mit Erfolg. Es wird weitergearbeitet und das nach Natur ein junges Mädchen die einen prachtvollen Körper hat. Bis heute haben wir schon die dritte Pose gewechselt. Die erste Pose war eine Momentstatue, etwa über Natur, habe ich an besten in der Klasse gehalten, aber ich will es nicht auslassen.

„Es gibt mühevole Tage“

Ja- wer meine Hausfrau ist, dass ist sehr schwer, denn es sind drei Hausfrauen nämlich drei unverheiratete alte Schwester mit denen ich nichts zu tun habe als die Miete und Wäsche und die Heizung zu bezahlen, denn ich wohne am letzten Stock und sie unten, so dass ich alles machen kann was ich will.

Was der Frau Jagić- ihrer Handkuss, das ist nicht hier in der Mode. Das sind die Wiener conventionelle Blödsinne, die überhaupt nicht mehr passen in unser siecle.

Grüsse sie, aber ohne Handkuss.

Ein glückliches „Neues Jahr“ wünsche ich allen unserer Familie!

Handuss den Grosseltern wie Grüsse an alle andere.

Es küsst dich dein Bruder Oskar.

Sage Desider er soll mir was schreiben!

Draga sestro!

Napokon sam dobio tvoje pismo nakon cijelog mjeseca putovanja!?

Moram ti priznati da si primijetila nekoliko stvari oko kojih sam toliko razbijao glavu.

Stvar je ovakva: Franz Jagić mi je napisao da neće doći zbog bolesti svoje majke – to sam si i ja mislio – i tako bi sve već palo u vodu, što me jako žalosti jer on jedan i jedini ovdje u Bruxellesu, sumnjam na drugu priliku.

Mora se naći neka druga prilika ako ne uspije ovo s Jagićem.

Što se tiče novca, imat ću ga do Uskrsa jer ću modelirati izaslanike iz Jugoslavije i dobro će me platiti.

Ne bi bilo dobro da putuješ sama. Putovanje je stvarno teško za ženu u 3. klasi i košta samo 800 do 1000 dinara. Ima prilika da se sretnemo u Innsbrucku, ali i to su opet putovanja kojima bi se moglo dobro iskoristiti?

Uostalom, pričekajmo do tada, onda ćemo sve vidjeti.

Jedna važna stvar – ne želim zaboraviti na tvoj rođendan?

Dakle: Trebaš moliti za sve dobro. Neka ti je dug život, kao i inače potrudi mi se napisati koju riječ, meni je sve drugo manje bitno nego to, nego koliko godina imaš?

S ružnim sijedima očekujem uskoro i kod mene, ali što ja pričam, još smo tako mladi, kada bi se brojalo do sto.

Zanimalo te koji je bio moj ispitni zadatak – Knidska Afrodita od Praksitela, samo glava; bilo je naporno, ali uspješno. Kasnije ću ga doraditi nakon kipa djevojke po promatranju koja ima veličanstveno tijelo. Do danas je promijenila već treću pozu. Prva poza je bila Momentstatue [skulptura koja prikazuje trenutak zaustavljene radnje], jedan akt, najbolje sam se držao u razredu od svih.

„Ima napornih dana“

Da – tko mi je domaćica, to je jako teško, jer tri domaćice, odnosno tri neudate stare sestre s kojima nemam ništa za raditi osim plaćati stanarinu, pranje rublja i grijanje jer ja živim na zadnjem katu, a one dolje, tako da mogu raditi što god hoću.

Što se tiče ljubljenja ruku gospođe Jagić, to ovdje nije u modi. To su te bečke konvencionalne gluposti koje više ne pristaju u naše stoljeće.

Pozdravi ju, ali bez poljupca ruke.

Ljubim ruke i bakama i djedovima, pozdrav kao i svima drugima

Sretnu „Novu godinu“ želim cijeloj našoj obitelji!

Ljubi te tvoj brat Oskar.

Reci Desideru da mi nešto napiše!

Zbog zakašnjenja na upise na Umjetničku akademiju i Kunstgewerbeschule u Beču, Nemon odlazi kod Antona Hanaka, bečkog kipara i profesora na Kunstgewerbeschule. Uskoro otvara svoj atelijer u Gumpendorferstrasse zbog interesa za portretnu skulpturu, što nije bio Hanakov fokus.²³ U ovom pismu međutim Oscar Nemon objašnjava svoj kiparski zadatak koji se može odnositi na natjecanje na Akademiji likovnih umjetnosti u Bruxellesu, na kojem je proglašen pobjednikom krajem mjeseca.

3.3.2. Nagrada večernjeg tečaja 18. 5. 1926.

Liebe Schwester!

Dein 1. Brief aus Wien hatte mich sehr erfreut, denn gerade bis zu Deinen Briefe war ich ohne jede Nachricht von zu Hause- es hatte schon das zweite Monat begonnen, als ich von der Th. Mama eine Nachricht erhalten habe.

Ich glaube gerne, dass Du glücklich bist in Wien zu seien, denn es ist leicht zu verstehen, dass man in unserer Stadt ein ganzes Jahr nicht aushalten kann.

Ich bereite mich langsam vor für den Kampf mit den Gelsen- es ist nämlich bald meine Rückkehr. Ende des Monats Juli trete? Ich meine Reise an.

Was meinen Preis anbelangt des Abendcourses ist nicht was Besonderes als Auszeichnung bloss einige Werkzeuge oder einige ein wenig Wertvolle Bücher der Kunstgeschichte, aber darum der jetzige!

---

²³ Zec, „Osječki kipari prve polovice 20. stoljeća,“ 195-196.

Was meine Arbeit von der Rajić übertrieben gesprochen hat ist wahr, dass ich sehr vernünftig und mit Ruhe arbeite, wohl wahr, die erste Monate war es ein wenig übertrieben. Jetzt ist alles in bester Ordnung was meiner Hort, Wohnung, Arbeit, Gesundheit anbelangt.

Du fährst nach Budapest- dass freut mich besonders und so wirst Du nicht vergessen unsere Verwandten zu besuchen, doch auch die des Onkels Bernard, dass musst Du [...]

Draga sestro!

Tvoje me zadnje pismo iz Beča jako obradovalo jer sam do tvog pisma bio bez i jedne poruke od kuće- već je počeo drugi mjesec otkako sam dobio pismo od mame.

Vjerujem da si sretna u Beču, lako je shvatiti da je u našem gradu teško izdržati cijelu godinu.

Polako se pripremam za borbu s komarcima- uskoro se vraćam. Krajem srpnja krećem na svoje putovanje.

Što se tiče moje nagrade s večernjeg tečaja, to nije ništa posebno kao nekakva nagrada, to je samo nekoliko alata ili nekoliko manje vrijednih knjiga o povijesti umjetnosti, ali one su suvremene!

To što moj rad Rajić[?] uveličava je istina, radim s puno razuma i u miru, istina je, u prvim mjesecima bilo je malo previše, ali sada je sve u najboljem redu što se tiče mog smještaja, stana, posla i zdravlja.

Putuješ u Budimpeštu - to me posebno veseli i nećeš zaboraviti posjetiti našu rodbinu, ali i onu rodbinu strica/tetka Bernarda, moraš... [nedostaje ostatak pisma]

3.3.3. Dvostruki pobjednik 30. 1. 1926.

Liebe Schwester!

Du musst ja wissen, dass ich auf Dir böse bin, aber indem heute bei mir so ein grosser Feiertag ist verziehe ich Dir.

Was ist denn geschehen? Heute den 30. Januar bin ich als erster nach einem Monat langen concour von einem „Judgement“ der Professoren ernannt.

Das geschah vor einigen Stunden und ich bin noch so aufgeregt vor Freude denn es war mühevoll. Ich hatte keine Ruhe, denn ich wollte alles geben was in mir steckt um zu siegen. Ich wollte nämlich meinen und auch mir die Satisfaction geben, dass ich die akademische Reife

habe, somit ist es geschehen und ich bin der erste Bildhauer am der Brüsselser Akademie die doch so bekannt ist. Das eine Jahr meines Herumlaufens durch die verschiedenen Städte hat mich Reif zu einer Überzeugung gemacht der ich verdanken muss meiner jetzigen Zugebung der Bruxelles-er Professor d. h. den besten Bildhauer in Belgien, denn ich bin Schüler des ersten Bildhauers Dubois. Es gibt noch einige die ihm gleich stehen, dieselben waren auch in Jury.

Es macht mir vielleicht nicht so viel Freude so wie ich es der lieben Mama wünsche und Euch wenn Ihr so richtig verstehen wolltet.

Es ist Dir gewiss bekannt, dass ich auch den Abendcours besuche wo ich vor einigen Tagen als erster ernannt wurde und heute die Venus von Milo kopiere. Es ist unbeschreiblich mit welcher Freude und Glück ich dieses Werk kopiere. Bis heute habe ich ungefähr 5 antike Werke kopiert im Abendcours und 3 Statuen nach der Natur bei Tag. Das letzte Werk für den Concours der ein ganzes Monat gedauert hatte ohne die Korrektion des Professors war ein Mann in einer besonders schöneren Pose in Naturgrösse gehalten. Da kannst du dir denken wie viel Mühe mich das gekostet hat bis der Vollendung. Ich stehe heute mit einen grossen Schritt vor, denn es ist ir ja bekannt, dass ich sehr wenig Körper modeliert habe und jetzt nur Körper was auch die Hauptsache sei in der Plastik.

Ich werde heute versuchen der th. Mama nach Wien zu schreiben was ich aber zweifle das mein Brief die Mama antreffen wird, denn Desiders Operation sei ja doch glücklich vorüber wie mir das die Th. Mama berichtet hat.

Mit Handkuss den th. Grosseltern und viele Grüsse an alle unsere Familie.

Es küsst Dich dein Bruder Oskar

Draga sestro!

Moraš znati da sam ljut na tebe, ali je kod nas veliko slavlje pa ti opraštam.

Što se događa? Danas sam, 30. siječnja, nakon natjecanja dugog mjesec dana prozvan najboljim od profesora koji su bili sudci.

To se dogodilo prije nekoliko sati i još sam uvijek uzbuđen od sreće i radosti jer je bilo mukotržno. Nisam imao mira jer sam htio dati sve od sebe da pobijedim. Htio sam najprije njima i sebi pružiti zadovoljstvo, da dokažem da imam akademsku zrelost, tako da se to dogodilo i ja sam najbolji kipar na briselskoj Akademiji koja je toliko poznata. Za svoj uspjeh moram zahvaliti svom cjelogodišnjem lutanju po raznim gradovima i briselskom profesoru, to

jest najboljem kiparu u Belgiji, jer sam učenik najboljeg kipara u Belgiji, kipara Duboisa. Ima još onih koji su mu ravni, ali i oni su bili sudci.

Možda me to ne usređuje toliko koliko bi htio da usređi dragu majku i Vas kada biste to mogli razumjeti.

Već ti je poznato da sam i u večernjem tečaju prije nekoliko dana prozvan najboljim i danas kopiram Veneru iz Milosa. Neopisivo je s koliko radosti i sreće kopiram ovo djelo. Do sada sam kopirao oko 5 antičkih djela na večernjem tečaju i još 3 kipa prema promatranju po danu. Zadnje djelo za natjecanje koje je trajalo punih mjesec dana profesor nije korigirao, to je bio muškarac u posebno lijepoj pozi u prirodnoj veličini. Možeš si samo pretpostaviti koliko je to tražilo truda dok nije bilo dovršeno.

Sada sam jako napredovao jer zna se da sam jako malo modelirao tijela, što bi trebalo biti najbitnije u plastici.

Danas ću probati pisati mami u Beč, ali sumnjam da će moje pismo stići do mame jer je Desiderova operacija uspješno završila, kako mi je najdraža majka rekla.

Mnogo poljubaca najdražoj baki i djedu te puno pozdrava cijeloj obitelji

Ljubi te tvoj brat Oskar.

Sedmog listopada 1925. Nemon upisuje Kraljevsku akademiju likovnih umjetnosti i zahvaljujući svom talentu započinje studij od treće godine.²⁴

Za natjecanje u siječnju 1926. Nemon izrađuje kopiju glave Knidske Afrodite od Praksitela i osvaja prvu nagradu Akademije.

Studira u klasi Paula Duboisa i Arsènea Mattona. Nakon samo četiri mjeseca prozvan je najboljim kiparom na Akademiji te je primio nagradu Akademije,²⁵ gotovo istovremeno s pobjedom na natjecanju.

---

²⁴ Zec, „Osječki kipari prve polovice 20. stoljeća,“ 200.

²⁵ Zec, „Osječki kipari prve polovice 20. stoljeća,“ 200.

3.3.4. Majka i poštanske markice 9. 11. 1926.

Liebe Schwester Belle!

Th. Mama schrieb mir so viele Neuigkeiten von Dir wie z. B. das Du Dir Deine Haare schneiden lässt und das Du so viele Erfolge mit der Keiserischen in Comp. haben sollst. Bevor ich von hause ging bat ich die th. Mama mir eine Photographie zu geben oder zu schicken und jetzt hoffe ich, dass auch ein Grund dazu sein wird indem Du Dir die Haare geschnitten hast. Ich bitte sage das an th. Mama, dass ich von jeden separat oder in einer Gruppe ein Bild haben will.

In allgemeinen weisst Du ja alles was bei mir los geht. Eines ist mir leid, das Du nicht Morgen in Bruxelles sein kannst, denn Morgen ist die Trauung des Kronprinzen und das wird etwas extraordineres sein. Dieses Jahr muss diese Frage bestimmt gelingen und ich hoffe, dass es nicht lange sein wird wo der Tag bestimmt sein wird kommen. Schreibe mir doch alles was Neues gibt ganz die Wahrheit von zu Hause und von Dir. Schreibe mir ob ich mich interessieren soll für Zeitschriften von Lampenschirm und sage an th. Mama, dass man die Marken immer an der Vorderseite kleben soll, denn andernfalls muss ich Strafe bezahlen. Es wäre so manches schönes zu schreiben, aber die Zeit erlaubt mir nicht, in nächsten Briefe mehr. In Hoffnung, dass du weiter gesund bist und das Deine Fortstrebungen Dir weiter gelingen werden, entnehme viele herzliche Grüsse und Küsse von Deinen Bruder Oskar.

Draga sestro Belle!

Najdraža majka mi je pisala mnoge novosti o tebi, npr. da si se ošišala i da bi trebala imati puno uspjeha u kazališnoj skupini. Prije nego što sam otišao od kuće zamolio sam majku da mi pošalje ili da fotografiju jer se nadam da to je to što si se ošišala dovoljni razlog. Molim te reci mami da želim sliku svakog pojedinačno ili u grupi.

Općenito sve znaš što se događa kod mene. Jedino mi je žao što ne možeš biti u Bruxellesu sutra je vjenčanje prijestolonasljednika, što će biti ekstravagantno. Ove godine se to pitanje svakako mora riješiti i nadam se da neće proći dugo prije nego što dođe taj dan. Piši mi iskreno što se sve događa kod kuće i kod tebe. Piši mi trebam li se interesirati za novinske članke o komediji Lampenschirm i reci mami da mora lijepiti markice na prednju stranu, u suprotnom moram platiti kaznu. Bilo bi lijepo pisati neke druge stvari, ali neću u navedenom razdoblju imati vremena.

Nadam se da će tvoje težnje i dalje biti uspješne, puno srdačnih pozdrava i poljubaca od tvog brata Oscara.

3.3.5. Arabellin rodendan 22. 12. 1926.

Liebe Schwester,

Du sollst mir es nicht zu genau nehmen, dass meine Glückwünsche nicht zu rechten jetzt angekommen sind, obwohl ich für bestimmt gerechnet habe, dass Du zur rechten Zeit meine Gratulation wie mein Geschenk bekommen wirst. Die Schuld übernimmt diesmal das Geschenk, welches ich Dir gleichzeitig schicken wollte, aber ich habe mich ein wenig verrechnet, denn ich habe mein Honorar für ein Werk ist heute bekommen und davon sende ich Dir 500 Francs mit welche Du Dir ein Geschenk kaufen sollst- verstanden- aber in keinen Fall in die Gesellschaft Kaiser-Neumann investieren sollst.

Das Geld werde ich Dir aus Paris senden, denn es ist schon spät abends und früh morgen fahre ich nach Paris. Wie Du siehst, bin ich sehr beschäftigt, aber ich warte mit Sehnsucht Paris mich ein wenig ausruhen; ich bleibe in Paris 2 Wochen und so werde ich jetzt Zeit haben ein wenig mich für Deine Zeitschreibungen zu interessieren und Du wirst bald welche haben.

Lebe wohl und sei viel glücklich, ich wünsche Dir vieles von [...] [...] es küsst Dich viel Dein Bruder.

Händeküsse am Th. Mama und viele Grusse am H. Desider.

Draga sestro!

Ne trebaš previše osobno shvatiti što moja čestitka nije stigla na vrijeme, iako sam bio siguran da ćeš moje čestitke i moj poklon dobiti u pravo vrijeme. Ovaj put je kriv sam poklon, kojeg sam ti htio poslati u isto vrijeme, ali sam se malo preračunao jer sam danas dobio honorar za jedno djelo i od toga ti šaljem 500 franaka s kojima si trebaš kupiti poklon, razumljivo, ni pod kojim okolnostima ne smiješ to uložiti u Društvo Kaiser-Neumann.

Novac ću ti poslati iz Pariza jer je već kasno navečer i ujutro putujem u Pariz. Kao što vidiš, jako sam zaposlen ali čeznem da malo odmorim u Parizu, tamo ostajem 2 tjedna i sada ću imati vremena da se malo pozabavim s tvojim novinskim člancima, a uskoro ćeš ih i ti imati.(?)

Zbogom i budi mi jako sretna, želim ti puno [...], puno te ljubi tvoj brat.

Poljupci za najdražu mamu i puno pozdrava za gospodina Desidera.

Dok Nemon studira na briselskoj Akademiji, ne prima subvenciju od grada Osijeka, ministarstva obrazovanja ili drugih institucija.²⁶ Uzimajući u obzir ime „*Društvo Kaiser-Neumann*“ i Nemonovu zabranu Arabelli da uplati dobiveni novac u njega, moglo bi se pretpostaviti da je to bio nekakav fond koji je financirao Nemonove studije u Bruxellesu, vjerojatno otvoren na inicijativu privatne osobe jer su državne institucije zakazale u podržavanju umjetnika. Dio imena *Kaiser* potiče od osječke obitelji Kaiser, čiji je član Rudolf Vjenceslav Kaiser (1839. - 1919.) 1865. osnovao Radionicu za preradu drva Rudolf Kaiser. Od 1894. spaja svoju tvrtku s Povischilovom tvrtkom i trgovinom namještaja kada se Josef Povischil (1880. - 1947.) ženi Marijom, kćeri Rudolfa Kaisera.²⁷ Uspjeh vrtke Kaiser & Povischil omogućuje Povischilovom sinu Rudolfu mecenatstvo - bio je glavni mecena Josipa Leovića²⁸ u Osijeku. Nejasno je li Rudolf Kaiser Mlađi otvorio taj fond ili je samo korišteno njegovo prezime, ako je pretpostavka da je *Društvo Kaiser-Neumann* služilo kao fond za Nemonov studij točna, što još treba dokazati na temelju arhivskih istraživanja.

---

²⁶ Zec, „Osječki kipari prve polovice 20. stoljeća,“ 200.

²⁷ Zlata Živaković-Kerže, „Utjecaji obitelji Kaiser i Povischil na gospodarski razvoj grada Osijeka,“ *Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice*, br. 6., (1999.): 27-28.

²⁸ Zec, „Osječki kipari prve polovice 20. stoljeća,“ 52.

3.4. Nemon, prijatelji i suradnici

3.4.1. Leo Slezak²⁹ 18. 12. 1928.

Dok se Nemon etablira u umjetničkoj i društvenoj sceni Beča, nakon rada u Hanakovu atelijeru upoznaje razne ljude u glazbenom svijetu preko prijatelja i Osječana Stjepana Stepanova i Luja Pleina. Ta mu veza omogućuje da portretira slavna lica. Jedan od poznatih glazbenika Beča kojega je portretirao jest tenor Leo Slezak, koji u pismu poručuje Nemonu da ga dođe portretirati na proljeće. Kada je Nemon došao na zakazani sastanak, Slezak je pjevušio:

Kad sam bio momak mlad,

Pjevao sam mokreći,

A sad kad sam star,

Moram učiti pjevati.

Nemona je njegovo pjevanje potreslo jer je shvatio kako se i sam može naći u sličnoj situaciji jer, unatoč svom trenutačnom uspjehu u izradi i prodaji dvojih djela, nema formalno obrazovanje i njegova budućnost nije sigurna.³⁰

3.4.2. Dr. Sándor Ferenczi i narudžba Freudove biste 15. 11. 1931.

Geehrter Meister,

Heute erhielt ich Ihren Express-Brief und beeile mich ihn zu beantworten. Zufällig bin ich in der Lage, Ihre freundliche Anfrage in positiven Sinne zu beantworten. Meine Patienten sind noch nicht in voller Zahl eingeebnet, so daß ich (vor [...]) einige Stunden täglich frei bin auf Ihnen zur Verfügung stehen können. Ich erwarte Sie also Mittwoch am 18., allerdings erst in den Abendstunden; möglicherweise wird auch die Stunde v. 10-11 Vormittag frei sein.

Leider ist mein Wunsch, die Bronze-Büste des Professors für die Vereinigung anzuschaffen, nicht in Erfüllung gegangen. Die Vereinigung ist so verschudert und die Mitglieder durch allerlei Abgaben finanziell so schwach, daß wir das Vergnügen des Besitzers der Bronze-Büste versagen müssen. Die Mitglieder, die die Photographie Ihres Werks sahen, sagten nein. Sie meinen gleichlich, denn wir [...] einen Gyps-Abguß verschaffen könnten.

---

²⁹ Slezakov rukopis ne nalikuje na latinično pismo, stoga transkript njegovog pisma nije prinesen.

³⁰ Nemon, „Kiparova sjećanja,“ 53-54

In der Nahe meiner Wohnung ist ein recht gutes Hotel (Hotel Bellevue), wo Sie wohnen könnten. Es gibt aber etwas billigere Orte, besonders Pensionen. (Billige Pensionen zum Beispiel Pension Palatines V. Falk Miksa n. 3., etwas weiter von meiner Wohnung.).

Mit herzlichen Grüßen,

Ihr ergebener,

S. Ferenczi

Poštovani gospodine,

Danas sam dobio Vaš brzojav i požurio sam se odgovoriti. Slučajno sam u mogućnosti odgovoriti na Vaš ljubazni upit pozitivno. Moji pacijenti još se nisu u potpunosti oporavili, tako da sam svakodnevno slobodan nekoliko sati i mogu vam stajati na raspolaganju. Očekujem vas u srijedu 18., ali samo u večernjim satima; moguće je da su mi sati slobodni i prije 10-11 prijepodne.

Nažalost, moja želja da se kupi brončana bista profesora nije prihvaćena. Društvo je u toliko dugova, a članovi su jako financijski slabi zbog kojekakvih poreza da moramo uskratiti zadovoljstvo posjedovanja brončane biste. Članovi koji su vidjeli fotografiju vašeg rada rekli su ne. Oni su se složili da možemo priuštiti samo gipsani odljev.

U blizini mog stana je sasvim dobar hotel (Hotel Bellevue), gdje možete živjeti. Postoje i druga, nešto jeftinija mjesta, posebno pansioni. (Jeftini pansioni npr. Pansion Palatines Ulica Falk Miksa br. 3, nešto dalje od mog stana.).

Sa srdačnim pozdravima,

Vaš odani

S. Ferenczi

Dr. Sándor Ferenczi mađarski je psihoanalitičar i sljedbenik Freudovih učenja. Tijekom 20-tih i 30-tih godina Nemon portretira njega i mnoge druge Freudove sljedbenike, kao i samog Freuda.³¹ Ferenczi zahtijeva da se izlije brončana bista prof. Freuda koju Nemon izrađuje ljeti

---

³¹ Zec, „Osječki kipari prve polovice 20. stoljeća,“ 206.

1931.,³² no zbog poreza članovi Psihoanalitičkog društva u Beču ne mogu priuštiti skuplji materijal.

Godine 1931. Nemon portretira Ferenczija, u ovom mu pismu Ferenczi nudi moguća mjesta za prenoćiti dok bi ga Nemon portretirao. U pismu majci iz 1931. (pismo 3.1.1.) spominje joj kako počinje raditi na njegovoj bisti te pismo piše na papiru s otisnutim žigom hotela Bellevue.

Razlog njihovim financijskim nevoljama je financijska i porezna politika koja se provodila u Beču. U „crvenom Beču“ (Das rote Wien) između dva svjetska rata vlada Sozialdemokratische Arbeiterpartei Deutschösterreichs (SDAP), koja radi poboljšanja opće kvalitete života, posebice života novonaseljenog radničkog stanovništva, donosi niz reformi u području zdravlja, edukacije, brige za stare i nemoćne, gradske infrastrukture i stanovanju.³³ Kako bi si grad mogao priuštiti goleme projekte, uvedeni su „kojekakvi“ porezi koji su ispunili gradski proračun sa 100 317 000 zlatnih kruna.³⁴ Društvo su od njegovog začetka 1902. godine činili ugledni bečki doktori, kasnije i utjecajni psihoanalitičari³⁵ te francuska princeza Marija Bonaparte, što može dovesti do zaključka da je Freudova skupina ljudi bila iznimno dobrostojeća. Novi zakoni uvode poreze na luksuzne predmete poput automobila (240-1020 šilinga godišnje, ovisno o veličini vozila), alkohola, konja, čak i pasa. Vrlo skupe postaju i kućne pomoćnice (50 šilinga godišnje za dvije, 300 šilinga za tri, 550 šilinga za četiri pomoćnice). Uz navedene poreze, rastu i razni porezi na hranu, vodu, struju, kvadraturu kuća/vila/stanova i zemljišta. Rastu i porezi na kulturna događanja poput kazališnih predstava, opera, konjskih trka i sličnog.³⁶ Svi ti porezi stvaraju financijske nevolje za članove Društva. U svojim memoarima Nemon spominje jednog uglednog bečkog gospodina kojeg je trebao portretirati, no kada je došao na dogovoreni sastanak s njim, on mu je priopćio da je već bankrotirao. „Takvo bijaše opće stanje u Beču. Ondje je vladalo sveprisutno stanje očaja.“³⁷

---

³² Danica Pinterović, „Oscar Nemon,“ u *Oscar Nemon, memoari, eseji, osvrti i zapisi*, ur. Daniel Zec (Osijek: Muzej likovnih umjetnosti, 2016.), 197.

³³ Helmut Weihsmann, *Das Rote Wien* (Beč: Promedia Druck- und Verlagsges. m. b. H., 1985.), 10-11.

³⁴ Weihsmann, „Das Rote Wien,“ 33.

³⁵ „Sigmund Freud,“ Institute of Psychoanalysis, British Psychoanalytical Society, pristupljeno 8. 9. 2022., https://www.chicagomanualofstyle.org/tools_citationguide/citation-guide-1.html

³⁶ Weihsmann, „Das Rote Wien,“ 27-33.

³⁷ Nemon, „Kiparova sjećanja,“ 54-55.

3.4.3. Dr. Sándor Ferenczi i katalog izložbe 14. 4. 1932.

Lieber Meister Nemon,

Vielen Dank für den imposanten Ausstellungskatalog. Es war mit ein Vergnügen, die herrlichen Portraits, die ich meist schon kannte, in der Abbildung wiederzusehen; der bedeutende Eindruck, den ich von ihnen früher bekam, hat sich noch verstärkt. Wenn Sie Zeit haben, schreiben Sie mir zwei Zeilen über den Erfolg, von dem ich überzeugt bin.

Grüsse auch von meiner Frau,

Ihr ergebener

Ferenczi

Nachtrag. (21. April) Unlängs kam nun auch ein separater Brief von Ihnen, mit meiner Photographie, den Zeitungsausschnitten und Ihren freundlichen und erfreulich günstigen Nachrichten. Ich gratuliere Ihnen neuerlich zu dem wirklich schönen Erfolg.

F

Dragi gospodine Nemon,

Mnogo hvala za impozantni katalog izložbe. Bilo mi je zadovoljstvo ponovo vidjeti gospodske portrete, koje većinom od prije poznajem, na reprodukcijama; važan dojam koji sam ranije stekao o njima je pojačan. Ako imate vremena, napišite mi nešto o uspjehu [izložbe] u koji vjerujem.

Pozdravlja vas i moja žena

Vaš odani,

Ferenczi

Dodatak (21. travanj)

Nedavno je stiglo zasebno pismo od vas, s mojom fotografijom, novinskim isječcima i vašim prijateljskim i radosnim vijestima. Još jednom vam čestitam na zaista lijepom uspjehu.

F

Dr. Sándoru Ferencziju Nemon šalje katalog svoje samostalne izložbe „Tétes“, koja se održala u Bruxellesu u Palais des Beaux-Arts od 19. do 30. ožujka 1932. godine.³⁸ U katalogu se nalaze reprodukcije Nemonovih djela koja prikazuju znamenite osobe onoga vremena: Sigmund Freud, bečki ontolog prof. Alexander, dr. S. Ferenczi, beogradski diplomat M. Pavlović, mnoštvo portreta Belgijanaca, medalje posvećene francuskom maršalu Fochu, bečkom profesoru Novaku, đakovačkom biskupu Akšamoviću itd. Katalog donosi i pet ilustracija koje prikazuju Freuda i druge glave te prikaz osječkog industrijalca Maksa Šalga, koju je Nemon možda napravio u šesnaestoj godini.³⁹

3.4.4. Federn 1936. a)

Lieber Herr Nemon!

Ich hatte Ihnen schon lange schreiben sollen, aber ich habe einen Brief von Ihnen vorher erwartet. Auch wollte ich vorher Prof Rau besuchen.

Jones habe ich heute ganz nach unseren Unterredung geschrieben. Er kann daher, wenn Sie nach London kommen, etwas gut Glück Ihnen antworten und mit Ihnen die Ringe von Medaille, Büste und Statuette besprechen.

Bei Professor war ich vor allem, um die Angelegenheit Königsberger aufzuklären. Es lässt Ihnen ausdrücklich sagen, dass er gar nichts mit ihm zu tun hatte, und auch nichts mit der Büste in Palästina. K. hat ihm nur davon Mitteilung gemacht. Es ist ihm nicht gesessen und wird ihm nicht sitzen.

Freud hat aber Sie, Ihr Werk sehr lobend und mit Herzlichkeit gesprochen ist Ihnen persönlich zugethan und glaubte an Ihre Größe als Künstler. Das wollte ich für Sie und für mich aus seinem Munde hören. Auch habe ich ihm für das Modellsitzen schon gedankt und wollte auch eventuellen Konkurrenzfrage seitens K. verlangen, ja ich merkte, dass das die Stund [...] ist.

Hier ist alles unverändert. Wie geht es Ihnen, was arbeiten sie. Bekomme ich die Medaille noch vor Ihnen kommen geschnitt.

Alle hier lasse Sie herzlich grüßen auch. Hanzi spricht von Ihnen mit freundlichen Augen Dingen aufzählend. Ich glaube, es fühlt sich ganz als Ihnen Mitarbeiter.

---

³⁸ Zec, „Oscar Nemon (1906. – 1985.): Biografija,“ 275.

³⁹ Pinterović, „Oscar Nemon,“ 196-197.

Willinger hat noch keine Photos geschickt. Ich werde morgen zu ihm hingehen. Sowohl zum Freud auch dem Professor hat die Photographie sehr gut gefallen.

Mit herzlichen Grüßen, Ihr alter Freund, Dr. Federn

Dragi gospodine Nemon!

Trebao sam vam već odavno pisati, ali sam očekivao pismo od vas. Htio sam prije toga posjetiti i prof. Raua.

Danas sam pisao Jonesu nakon našeg razgovora. Dakle ako dođete u London, uz malo sreće on vam može odgovoriti i razgovarati s vama o prstenovima medalje, bisti i kipiću.

Kod profesora sam bio primarno da objasnim aferu Königsberger. Izričito vam govori da to nema nikakve veze s njim, niti s bistom u Palestini. K. ga je o tome samo obavijestio. Nije mu odgovaralo niti će mu ikada odgovarati.

Freud je o Vama govorio s puno pohvala i srdačnosti, on Vam je osobno privržen i vjeruje u Vašu veličinu kao umjetnika. Htio sam to čuti od njega i za Vas i za sebe. Također sam mu se zahvalio za poziranje i htio sam pitati K. za mogući natječaj, jer sam primijetio da je vrijeme za [...].

Ovdje je sve nepromijenjeno. Kako ste, na čemu radite? Hoću li dobiti medalju prije nego što dođete? Svi ovdje Vam također šalju srdačne pozdrave. Hanzi govori o Vama sa srećom u očima i nabraja [dobro] stvari [o Vama.] Vjerujem da se osjeća kao Vaš suradnik.

Willinger još nije poslao nijednu fotografiju. Idem ga vidjeti sutra. Fotografija se jako svidjela i profesoru i Freudu.

Srdačan pozdrav, Vaš stari prijatelj, dr. Federn.

Laszlo Willinger (1909. – 1989.) poznat je po fotografijama slavних ličnosti. Moguće je da Federn referira na fotografiju na kojoj su Nemon i Freud.

Alfred Ernest Jones (1879. – 1958.) britanski je psihoanalitičar koji je uz Marie Bonaparte sudjelovao u osnivanju Društva psihoanalitičara.⁴⁰ Osnovao je i International Journal of Psychoanalysis, čiji je predsjednik bio dva puta. Pomogao je Freudu pobjeći iz nacističke

---

⁴⁰ Vidi pismo 3.1.2.

Austrije, a kasnije piše i Freudovu biografiju u tri dijela.⁴¹ Ovim se pismom dokazuje Nemonova veza i s još jednim članom Freudova kruga.

Paul Königsberger jedini je drugi kipar kojemu je Freud dopustio da ga modelira prije nego što ga je Nemon modelirao.

3.4.5. Federn 1936. b)

Lieber Herr Nemon!

Erst jetzt beantworte ich Ihren freundlichen letzten Brief, um Ihnen zu sagen, dass Ernst wieder infolge der allgemeinen Amnestie aus der Haft entkommen ist. Ihre dies ausbezüglichen Bemühungen waren nicht kraftig genug, aber Ihre Freundlichkeit und gute Absicht waren sehr liebenswert. Nur war mir Alles so leidvoll, davon zu schreiben, dass ich erst jetzt antworte.

Ich schreibe Ihnen auch, um Ihnen zu sagen, dass ich am 15 Aug- 15 Sept in Goisern bin, und dann gern Ihren Besuch entgegenne.

Leider war Meng 8 Tage dort, indem ich da sein konnte. Heute erwarte ich ihn, un muß mit ihm mit ihn nach Marienbad zu fahren, und dann nach Goisern. Dort bleibt er 1 oder bis 4 Tagen, dann muss er nach Basel und ich muß auf paar Tage nach Wien.

Laforgue kommt leider nicht nach Marienbad. Medaille habe ich nicht verkauft- aber Bedelany auf die Büste und die Medaille angesetzt, die sich schon mit der Zeit setzend markieren werden. Ein ausgezeichnetes Portrait ist in Prof Haus gemalt worden. Die Statue gefällt mir und inponiert alle Leute. Die Medaille nicht so allgemein.

Ich selbst und meine Frau sind müde und erholungsbedürftig- Aber das Leben gewährt keine Erholung. Ernst möchte ich für einige Zeit ins Ausland schicken.

Wie geht es Ihnen? Sind sie fleißig, froh, vernünftig und verliebt, wie es Ihnen Jahren entspricht? Oder- aber der schreibe ich lieber nicht weiter. Ich möchte so gerne, dass Sie ihre Arbeitsziele und Lebensziele zu guten Ende vereinen- und habe ich Ihren letzten Besuch mehr Sorge um Sie als früher. Aber Sie wollen nicht, dass man sich Ihre wegen Sorge macht.

---

⁴¹„Ernest Jones,“ Institute of Psychoanalysis, British Psychoanalytical Society, pristupljeno 10. 2. 2023.
<https://psychoanalysis.org.uk/our-authors-and-theorists/ernest-jones>

Wo sind Sie, was machen Sie, was suchten Sie? Vor Allem arbeiten Sie Königsbüste, oder Heilige oder Dämonen? Freud zahle ich zu den Königsbüsten.

Trachten Sie einmal sorglos arbeiten zu können. Mit freundlichen Grüßen von Ihrem alten Freund.

Poštovani gospodine Nemon!

Tek sada odgovaram na Vaše ljubazno zadnje pismo kako bih Vam rekao da je Ernst ponovno izašao iz zatvora zbog opće amnestije. Vaši napori u tom pogledu nisu bili dovoljno snažni, ali Vaša ljubaznost i dobre namjere bile su vrlo simpatične. Bilo mi je jako teško pisati o tome pa tek sada odgovaram.

Također Vam pišem kako bih Vam rekao da ću biti u Goisernu od 15. kolovoza do 15. rujna, a tada ću rado pozdraviti Vaš posjet.

Nažalost, Meng je tamo bio 8 dana kada i ja. Danas ga očekujem i moram s njim u Marienbad pa u Goisern. On tamo ostaje 1 ili 4 dana, zatim mora ići u Basel, a ja moram ići u Beč na nekoliko dana.

Nažalost, Laforgue neće doći u Marienbad. Medalju nisam prodao, ali sam stavio [...] [nejasno]. Izvrstan portret naslikan je u profesorovoj kući. Sviđa mi se kip i impresionira sve ljude. Medalja ne baš toliko.

Ja i supruga smo umorni i trebamo odmor – ali život ne dopušta odmor. Htio bi poslati Ernsta u inozemstvo na neko vrijeme.

Kako ste? Jeste li vrijedni, sretni, razumni i zaljubljeni kako priliči u Vašim godinama? Ili – ali radije ne bih nastavio pisati. Tako bih htio da spojite svoje poslovne i životne ciljeve – i više sam zabrinut za Vas od Vašeg zadnjeg posjeta nego prije. Ali ne biste htjeli, da se ljudi brinu zbog Vas.

Gdje ste, što radite, što tražite? Iznad svega, radite li biste kraljeva, svetaca ili demona? Kraljevima pridodajem Freuda.

Pokušajte već jednom moći raditi bez brige. Srdačan pozdrav od Vašeg starog prijatelja.

U dvjema Federnovim pismima spominju se nova statua profesora Freuda i medalja. Freud jako hvali Nemonov rad i ističe njegovu umjetničku vještinu.

René Laforgue (1894. – 1962.) francuski je psiholog i psihijatar.

Dr. Paul Federn (1871. – 1950.) jedan je od najbližih učenika i suradnika Sigmunda Freuda. S Nemonom se upoznaje u Beču 1925. godine. Odgovoran je za prvu Freudovu bistu koju Nemon izrađuje 1931. za njegov 75. rođendan i tako omogućuje Nemonu ulazak u visoke kulturne i intelektualne krugove koji se okupljaju oko Freuda i njegovih učenja, iz čega proizlaze mnoga prijateljstva i narudžbe. Freud se nije dao portretirati još od 1920-te, kada njegovu skulpturu izrađuje Paul Königsberger.⁴²

Federn je jako želio dati izraditi novi portret svog profesora i na taj ga način ovjekovječiti jer je bio ganut profesorovom izjavom da se jako inspirirao bistama slavnih profesora u predvorju bečkog Sveučilišta dok je tamo studirao.⁴³ Unatoč tomu Freud se jako protivio toj želji „ovjekovječenja“ te je odbijao portretiranje dugi niz godina, sve dok mu Federn nije zadao ultimatum: ili će Federnu dati ruku svoje kćeri, ili će mu predati mjesto predsjednika Psihoanalitičarskog društva, ili će se dati portretirati. Freud je prihvatio „najmanje zlo.“⁴⁴

Freud je u jednom pismu opisao svoje prve utiske o Nemonu:

„... netko mi pravi poprsje, kipar Oscar Neumann iz Bruxellesa, po izgledu istočno-slavenski Židov, Kazar ili Kalmuk ili tako nešto. Federn, koji je obično nesposoban otkriti nepoznate genije, nametnuo mi ga je. Ali, ovaj puta u njegovu prijedlogu ima nešto, ili jako puno.“⁴⁵

U pismu Federn prenosi kako Freud hvali Nemonovu skulpturu sjedećeg Freuda iz 1936., koja je nastala prema slikama s Freudovog poziranja za prvu bistu iz 1931.

3.4.6. Meng 4. 5. 1936. (francuski)

Cher Monsieur Nemon,

Je vous remercie bien de votre lettre et photo. Je dois vous dire franchement que je n'ai, jamais vu une photo si vivante de Freud, comme celle de votre dernière statue, et je tien beaucoup à voir l'original aussitôt que possible. Malheureusement, il ne me sera pas possible

---

⁴² Zec, „Osječki kipari prve polovice 20. stoljeća,“ 216-2017.

⁴³ Nemon, „Kiparova sjećanja,“ 71.

⁴⁴ Nemon, „Kiparova sjećanja,“ 73.

⁴⁵ Nigel Boonham, „Remek-djelo: Sigmund Freud Oscara Nemon,“ u *Oscar Nemon, memoari, eseji, osvrti i zapisi*, ur. Daniel Zec, (Osijek: Muzej likovnik umjetnosti, 2016.), 227.

d'être à Vienne le 6 mai, mais j'espère que vous passerez bientôt par Bâle, et je serais très heureux de vous rencontrer.

Salutations sincères, Meng

Dr. Heinrich Meng

Basel, 4. svibnja 1936.

Dragi gospodine Nemon,

zahvaljujem Vam na Vašem pismu i fotografiji. Moram Vam iskreno reći, da nikada nisam vidio tako živu fotografiju Freuda, kao onu Vaše posljednje statue, i jako želim što prije vidjeti i original. Nažalost neće mi biti moguće biti u Beču 6. svibnja, ali se nadam da ćete brzo doći u Basel, bio bih jako sretan sresti Vas.

Srdačni pozdravi, Meng

3.4.7. Meng 20. 12. 1936.

Basel 20. 12. 1936.

Lieber Herr Nemon, dem Brief und den Bildern füge ich einen Gruss bei. Lassen Sie doch [?] einmal von sich hören. Sobald sie Dr. Brüns Atelier geräumt haben, sondern Sie vielleicht die alte, mit Würde und Genie aufstellen. Auf einer Ausstellung in Basel dein Arbeit würde einmal uraufgeführt werden.

Alle guten Wünsche für neues Jahr

Ihr Meng

Basel 20. 12. 1936.

Poštovani gospodine Nemon, uz pismo i slike šaljem pozdrav. Dajte da se već jednom čujemo. Čim ste počistili atelier dr. Brüna, odmah ste dostojanstveno i genijalno postavili stari. Kad bi jednom tvoj rad bio premijerno izložen na jednoj izložbi u Baselu.

Sve dobre želje za Novu godinu, Vaš Meng.

Na kraju pisma Meng spominje izložbu Nemonovog rada u Baselu. Do sada nije poznato da je Nemon imao skupne ili samostalne izložbe u Baselu.⁴⁶ Meng u pismu koristi njemački konjunktiv (**würde** einmal uraufgeführt werden) koji izražava njegovu želju da vidi Nemonova

---

⁴⁶ Zec, „Osječki kipari prve polovice 20. stoljeća,“ 275, 278.

djela u Baselu, zbog čega se može donijeti pretpostavka da Meng ne govori o stvarnoj izložbi koja se dogodila. Još jedan detalj koji potvrđuje bliskost Nemonu i Mengu jest Mengovo oslovljavanje Nemonu sa „ti“ u ovom pismu.

3.4.8. Meng 7. 3. 1937.

Lieber Herr Nemon, ich vermute Sie in England und hoffe, dass der Brief nachgesandt wird. Zunächst wollte ich sie bitten, falls sie noch nicht mit Steed gesprochen haben, es zunächst nicht zu tun, ich muß eben für manche Zeitschriftenartikel über Psychohygiene schreiben. Und warte lieber für England, bis ich ein oder zwei Semester gelesen habe. Damit sie etwas von dem wissen, was ich vortragen will, füge ich meine geplante programatische Vorlesung bei. Ich hätte viele Pläne für meine künftige wissenschaftliche Arbeit über sulinec/sulinee Prophylaxe, aber es fehlt mir des Sanitet, die Mitarbeiter und ein Fonds, um mich neben dem Beruf aber Zeitweise an seiner Stelle ganz der neuen Aufgabe zu widmen. Sollten sie jemanden in die Hände laufen der für solche moderne Dinge, die mir die Wichtigsten zu sein scheinen, einen Fonds schaffen könnte, dann ziehen sie ihn am Rockzipfel! Aber so etwas gibt es heute nicht, wo die Kanonen sprechen.- Wie selbst Ihnen und Ihrer Arbeit?

Meine Frau, die gerade acht Tage zu einer Freundin verreist ist, sitzt ab und zu über Ton und Plastelin, ich weiss noch nicht was herauskommt, sobald sie wissen, wann sie nach Basel kommen, bitte schreiben. Es in reichen Haushalt von denne die Armut unt[er] den Kindern nicht ganz lenkt.

[...] dich Zeit freimachen! In Hoffnung, dass es Ihnen gesundheitlich wieder besser geht und mit herze Grüsse, Ihr Meng.

Poštovani gospodine Nemon,

Pretpostavljam da ste u Engleskoj te se nadam da ste primili ovo pismo. Za početak bih Vas zamolio, ako već niste razgovarali sa Steedom, da to ni ne učinite, još moram napisati članke o mentalnoj higijeni na neke časopise. I bolje pričekajte za Englesku dok ne pročitam semestar ili dva. Kako biste znali nešto od onoga što želim iznijeti, prilažem svoje planirano programatsko predavanje. Imam mnogo planova za svoj budući znanstveni rad o profilaksi sulinec/sulinee, ali mi nedostaje sanitet, suradnici i fondovi kako bi se na njegovom mjestu privremeno potpuno posvetio novom zadatku uz svoj posao. Ako naiđete na nekoga tko bi mogao osnovati fond za takve moderne stvari, koje mi se čine najvažnije, povucite ga za rukav! Ali takvog nečeg nema tamo gdje oružje zvecka – kako se to odnosi na Vas i Vaš rad?

Moja supruga koja je upravo otišla na osam dana kod prijateljice povremeno sjedi nad glinom i plastelinom, ne znam što će biti od toga, molim vas da saznate i čim stignete u Basel, molim Vas da pišete. To je dobrostojeće kućanstvo gdje djeca ne znaju ništa o siromaštvu.

[...] oslobodite si vremena! U nadi da će Vam zdravlje opet biti bolje i srdačan pozdrav, Vaš Meng.

Wickham Steed (1871. – 1956.) politički je urednik novinskog lista *The Times*. Nemona upoznaje prije Drugog svjetskog rata, kada Nemon dolazi na kraće posjete Engleskoj. Nemon ga portretira 1936. godine.⁴⁷

3.4.9. Meng 13. 12. 1936.

Lieber Herr Nemon,

Es hat mich nicht losgelassen, seit ich bei ihnen meine ersten Modellversuche gemacht habe. Was dabei herausgekommen (oder nicht herausgekommen) ist, sehen Sie auf bei liegenden, allerdings [...] wenig guten, unscharfen Fotos. Nummer 1 ist aus Plastilin, die anderen Figuren aus Ton aber ohne Draht gearbeitet. Ich dachte erst durch , etwas [...] brennen zu lassen, aber nachher war mir keines gut genug. An dem „grossen Jungen“ (Nummer 3) habe ich nach der Aufnahme noch ziemlich viel gearbeitet, vor allem an den beiden Armen. Nun wäre ich Ihnen dankbar für einen Rat. Soll ich für mich weiter arbeiten, das heisst: glauben Sie, dass es einen Sinn hat oder halten Sie es für besser, wenn ich [...] zu meinen Puppen zurrückkehre? Das Modellieren macht mir natürlich ungleich mehr Freude und die Farben vermisse ich gar nicht mehr. Aber ich sehe jetzt erst die Schwierigkeiten und was es verlangt mit Licht und Schatten zu arbeiten. Ist? Keine Aussicht, denn Sie in nächster Zeit nach Basel kommen? Wir sind nun über Weihnachten und Neujahr nicht hier und würden uns sehr über Ihren Besuch zu einer anderen Zeit freuen.

Mit freundlichen Grüßen von uns allen,

Ihr Meng

Poštovani gospodine Nemon,

---

⁴⁷ Nemon, „Kiparova sjećanja,“ 89-90.

(Sreća, dojam, ushićenje) me nije popuštalo, otkako sam se kod vas po prvi put okušao u modeliranju glinom. Što je iz toga proizišlo (ili pak nije proizišlo) možete pogledati u priloženim, doduše ne baš dobrim i neoštrim, fotografijama. [slika] Broj 1 je napravljena od plastelina, a ostale su od gline bez žice. Razmišljao sam o tome, neke od njih zapaliti/pustiti da gore, no niti jedna mi nije bila dovoljno dobra za to. Na „Velikom dječaku/mladiću“ (broj 3) sam, nakon što je slika snimljena, poprilično puno poradio, posebno na rukama. Nadalje bih Vam bio zahvalan na savjetu. Trebam li nastaviti raditi za sebe, to jest: smatrate li da [njegov nastavak modeliranja] ima smisla ili se pak trebam vratiti svojim „lutkama?“⁴⁸ Modeliranje mi donosi puno više zadovoljstva, a boje mi uopće više ne nedostaju. Tek sada uviđam poteškoće i težinu koje donosi rad sa svjetlom i sjenom. Hoćete li uskoro dolaziti u Basel? Tijekom Božića i Nove godine nećemo biti doma te bi se radovali kada bi nas posjetili u neko drugo vrijeme.

S prijateljskim pozdravima od nas svih,

Vaš Meng

Dr. Heinrich Meng (1887. – 1972.) bio je poznati njemački doktor, psihoanalitičar te utemeljitelj europskog pokreta za mentalnu higijenu.⁴⁹⁵⁰ Od 1920. godine počinje se zanimati za psihoanalizu preko koje je sklopio prijateljstvo sa Sigmundom Freudom i došao u doticaj s Nemonom. Godine 1933. seli se u Basel (saznajemo kroz pisma kako Nemon posjećuje doktora i njegovu obitelj). Meng je Nemonov blizak prijatelj i sudeći po tonu u kojem su pisana pisma, bliži nego drugi spomenuti ljudi Freudova kruga koji su pisali Nemonu.

3.4.10. Reitmayer 2. 6. 1936.

Lieber Herr Nemon,

Ich habe heute von meiner Freundin Mrs. Winifred ASKEW, einen Brief, d. h. die Antwort auf mein Schreiben erhalten und Sie freut sich Sie kennen zu lernen. Ich habe ihr davon Erwähnung gemacht, dass Sie sie eventuell modellieren werden, da ich glaube dass sie ein echt englischer Typus ist und Sie einen solchen suchen.

---

⁴⁸ Doktor pod lutke vjerojatno misli na ljude, ili se bavi nekom drugom vrstom modeliranja.

⁴⁹ Elisabeth Zimmerman, „Heinrich Meng,“ Historisches Lexikon der Schweiz HLS, pristupljeno 1.9.2022., <https://hls-dhs-dss.ch/de/articles/014540/2008-10-24/>.

⁵⁰ Mentalna higijena (psihohigijena) je granično područje kliničke psihologije koje se bavi sprječavanjem psihičkih poremećaja i očuvanjem duševnoga zdravlja.

Ich glaube es ist das Beste, wenn Sie ihr einige Zeilen an Ihre Adresse:

Mrs. Winifred Askew,
Bernards,
Appleford,
Near Abingdon, Berkschire

schreiben, dass Sie ihr Grüsse auszurichten hätten von mir und sie möge Sie an Ihre Londoner Adresse brieflich oder telefonisch verständigen, wann Sie sie sehen könnten.

Sie bleibt bis 23. Juni an der obigen Adresse, sie hat noch immer nichts Passendes in London gefunden.

Ich glaube sie wird Ihnen sehr gefallen, sie schreibt mir weiters, dass sie meinen Urlaub mit mir verbringen möchte, wenn er im August fällt, da sie bis 23. Juli in London bleiben will, da Ihr Tochter, die auf Besuch von Indien weilt bei einer Gartenpartie beim König vorgestellt wird und sie dies gerne dort mitmachen will, da Sie eine Cocktail Partie nachher geben muss.

Waren Sie schon bei Mrs. Brackley. Oder sind Sie überhaupt noch in Brüssel? Ich würde mich sehr freuen, wenn Sie mir einige Zeilen schreiben würden.

Ich habe letztens vergessen meine Adresse Ihnen bekannt zu geben, ich habe sie wohl auf dem beiliegenden Brief erwähnt, aber ich weiss nicht, ob Sie dies beachtet haben. Also schreiben Sie bald und alles Gute

Ihre V. Reitmayer

Bin in grosser Eile, verzeihen Sie also diesen Brief-Schmus.

Poštovani gospodine Nemon,

Danas sam od svoje prijateljice gosp. Winifred Askew⁵¹ dobila pismo, odnosno odgovor na pismo koje sam poslala, te se ona jako veseli upoznavanju s vama. Napomenula sam joj kako ćete ju možda modelirati, pošto vjerujem kako je ona vrlo engleski tip te vi upravo takvog tražite.

Mislim kako bi najbolje bilo, da joj i vi sami uputite par redaka [pismo] na njezinu adresu: (Gosp. Winifred Askew, Barnards, Appleford, u blizini Abingdona, Berkshire), da ju osobno, a

---

⁵¹ „Winifred Daisy (Batchelor) Askew (1921-2001),“ WikiTree, pristupljeno 3.9.2022., <https://www.wikitree.com/wiki/Batchelor-2035>.

i od mene pozdravite te da ona može poslati vama pismo na vašu londonsku adresu te dogovoriti susret.

Do 23. lipnja će biti na gore spomenutoj adresi. Još uvijek nije pronašla ništa adekvatno [smještaj] u Londonu.

Mislim kako će vam se svidjeti. Nadalje mi piše kako želi provesti praznike (godišnji odmor) sa mnom, ako će [isti] biti u kolovozu, jer do 23. lipnja namjerava ostati u Londonu zbog koktel zabave koju želi organizirati nakon povratka svoje kćeri, koja je trenutno u Indiji na vrtnoj zabavi kod kralja.

Jeste li već posjetili gosp. Brackley? Ili još niste u Bruxellesu? Bilo bi mi drago kad biste mi napisali pokoji redak.

Zadnji put sam vam zaboravila dati/napisati svoju adresu, doduše napisala sam ju u priloženom pismu za kojeg nisam sigurna jeste li primili. Dakle, pišite mi skoro i sve najbolje vam želim.

Vaša V. Reitmayer

U velikoj sam gužvi, radi toga se ispričavam zbog blebetanja u ovome pismu.

Prilog gornjem pismu:

Sehr geehrter Herr Nemon,

Anbei sende ich den Brief, den ich Sie bitte mit dem Packet Mrs. B. übergeben zu wollen. Ich hoffe dass Sie eine gute Reise hatten. Und für England wünsche ich „Hals und Beinbruch“ wie man hier sagt.

Mrs. Talboys schreibe ich heute auch, Ich konnte die Telefonnummer nicht finden. Aber ich weiss bestimmt, dass Sie mir umgehend antworten wird, d. h. falls sie nicht mit ihrer Tochter gerade von London abwesend sein sollte. Ich denke Sie wird bereits ein Haus in London gekauft oder gemietet haben, da sie mir schrieb dass sie bis Juni nurmehr in ihrem Landhause bleiben kann und ihr Käufer dann dort einzieht.

Ja, wenn möglich, erwähnen Sie nicht Mrs. Talboys vor Mrs. Brackley und umgekehrt. Es würde zwar nicht viel machen, aber die Engländer sind alle sehr eifersüchtig und besser ist besser. Persönlich kennen sich die Damen bis dato nicht. Sie haben nur gemeinsame Freunde, eigentlich nur einen Bekannten. Die Gefahr ist nicht sehr gross, dass sie eine vor der anderen erfährt.

Sollte Sie Frau Talboys Askew nicht erreichen so schreiben Sie mir umgehend.

Nun muss ich Schluss machen, bin in grässlicher Eile, hoffe aber dass Sie diesen Brief zur Zeit erhalten.

Also schreiben Sie mir von London, und wenn die Ausstellung so weit ist, lassen Sie mich wissen.

Ich bin sehr neugierig was Sie erreichen werden und wünsche Ihnen wirklich dass Allerbeste.

Ihre aufrichtige V. Reitmayer

Poštovani gospodine Nemon,

Prilažem vam pismo za koje vas molim da ga, uz paket, predate gosp. B[rackley]. Nadam se da Vam je put bio ugodan. Za Englesku vam želim da „slomite nogu“, kako ovdje znaju reći.

Gosp. Talboys ću danas također pisati, pošto nisam uspjela pronaći telefonski broj. Znam da će mi sigurno odgovoriti, osim ako trenutno nije odsutna sa svojom kćeri. Do kraja lipnja mora iseliti iz svoje kuće (na selu), pošto će se dotada kupac već u nju useliti te će sigurno u Londonu kupiti ili iznajmiti neku kuću.

Ako je moguće, nemojte govoriti gosp. Talboy o gosp. Brackley i obrnuto. [I da nešto kažete] ne bi bio problem, no Englezi su općenito ljubomorni jedni na druge, pa je bolje spriječiti nego liječiti. Njih dvije imaju samo zajedničke prijatelje, odnosno jednu poznanicu. Opasnost nije velika, da saznaju nešto jedna o drugoj.

Ako slučajno ne uspijete dobiti/kontaktirati gosp. Talboy, napišite mi to.

A sada moram pismo privesti kraju, u ogromnoj sam gužvi, no nadam se da ćete pismo na vrijeme dobiti.

Pišite mi o Londonu te me obavijestite kada izložba⁵² bude spremna.

Znatiželjna sam što ćete sve postići i želim vam stvarno svu sreću.

Vaša iskrena V. Reitmayer

---

⁵² Možda se misli na privatnu izložbu Oscara Nemona 1937. London: Jugoslavensko poslanstvo u Londonu

4. Zaključak

Od Nemonova odlaska u Beč 1924. godine do izbijanja Drugog svjetskog rata, prate ga uspjesi na društvenoj i umjetničkoj sceni. Zahvaljujući umreženosti s visokim slojevima društva koje su činili filozofi i doktori poput Freuda, Ferenczija, članovi bogatih porodica kao što je Simone Hottet-Dear, te princeza, prinčeva, kraljeva i kraljica imao je relativnu materijalnu sigurnost i u najtežim trenucima kada mu gotovo cijela obitelj biva ubijena u holokaustu. Njegovu umreženost možemo pripisati isključivo njegovoj talentiranosti jer, iako potiče iz bogatije židovske obitelji iz Osijeka, u Beču, Bruxellesu a kasnije i Londonu to mu nije značilo puno.

Zahvaljujući svom iznimnom talentu, Nemon izravno upisuje treću godinu studija na briselskoj Akademiji, brzo se prilagođava tempu rada te za samo četiri mjeseca biva proglašen najboljim kiparom Akademije, što i njemu i drugima dokazuje razinu njegove sposobnosti, nadarenosti i akademske zrelosti. Slučajnosti, najviše ona kada u Bruxellesu upoznaje Simone Hottet dok živi u podrumu kipara kod kojega je imao atelijer, služe samo kao katalizatori njegova uspjeha jer ga spajaju sa članovima kraljevske obitelji Belgije. Kao drugi bitni susret ističe se susret s dr. Paulom Federnom 1925. godine u Beču. Federnov interes za Nemonov rad rezultira Nemonovim remek-djelom, skulpturom Sigmunda Freuda. Federnov interes za njegovo djelo te Freudov pristanak na Federnovu ideju o bisti omogućuje Nemonu poznanstva s mnogim ljudima na visokim pozicijama u Beču, Parizu i Engleskoj. Preko Freudovog kruga prijatelja i suradnika Nemon se povezuje i sa samom kraljicom Jugoslavije Olgom Karađorđević, s kojom ga upoznaje princeza Marie Bonaparte. Osim za Nemonov opus najbitnijeg Winstona Churchilla, Nemon je, dakle, bio povezan s vladarima Belgije, Francuske, Grčke, Danske, Jugoslavije, engleskim kraljicama Marijom i Elizabetom 2. i drugim velikim imenima 20. stoljeća.

Kao bitne podatke koji se saznaju iz pisama ističu se činjenice da je Nemon 1926. godine za natjecanje na Akademiji izradio Praksitelovu Knidsku Afroditu te originalna zamisao Ferenczija i Društva psihoanalitičara iz 1931. godine da Freudova bista bude brončana, no od toga se odustaje zbog nedostatka novca. Godine 1936. putem novina „Politika“ javnosti u Jugoslaviji je prikazan kao talentirani kipar kojemu je budućnost svijetla što dokazuje interes, vrednovanje i ponos na kiparov rad u medijima u njegovoj domovini.

Analizom pisama stvara se slika pojedinaca u njihovu intimnijem životu. Interesantan je i uvid u samu obiteljsku dinamiku Nemonovih te uvid u njegov bliski odnos s prijateljem Mengom i njegovom obitelji. Nemonova majka jako je brižna i uvijek spremna pomoći ako joj je sin u nevolji te se uvijek brine da ima dovoljno novaca i da dobro živi. Kroz pisma se čini da je

Nemon puno privrženiji sestri nego bratu Desideru, no to se ne može sa sigurnosti zaključiti jer je u obrađenom korpusu samo dio pisama koji ne uključuje moguća pisma koja su si Nemon i njegov brat međusobno slali.

U pismu 3.1.2. gdje Nemon opisuje svoj susret s princezom Marie Bonaparte, Georgom od Grčke i Danske te princezom Olgom od Jugoslavije donesena je i informacija o tome kakvi su bili privatno, što te povijesne osobe humanizira, kao što pisma dodatno humaniziraju samog Nemona.

Neka spomenuta imena, poput doktora Löwingera, doktorica Anie i Schubert te Laforguea ostaju neistražena zbog nedostatka dostupne literature pa stoga neka pitanja ostaju neodgovorena. Primjerice, pitanje je li Društvo Kaiser-Neumann bilo fond za financiranje umjetnika te što je Federn mislio pod „afera Königsberger“ u pismu 3.4.4.

Kako je već napomenuto u opisu metodologije istraživanja ovog završnog rada, analizu je uvelike otežala jednosmjernost korespondencije, tj. nemogućnost uvida u odgovore na pisma, što je onemogućilo bolju kontekstualizaciju pri tumačenju pisama.

Iako je cilj istraživanja bio usmjeren prvenstveno na otkrivanje novih podataka o okolnostima Nemonova portretiranja Sigmunda Freuda 1931. i 1936. godine, u korpusu obrađenih pisama utvrđeno je vrlo malo činjenica relevantnih za rekonstrukciju i nadopunu tog segmenta Nemonove umjetničke biografije. Jedan od razloga za to je činjenica da u arhivskom gradivu iz kojega su preuzeta pisma koja su predmetom ovoga istraživanja nisu pronađena ona pisma koje je Oscar Nemon slao svojim poznanicima i obitelji, a u kojima bi se eventualno mogli iščitati dodatni podaci o njegovom radu na portretima Freuda.

Unatoč tome, nadamo se kako će ovaj rad pridonijeti stručnoj i znanstvenoj recepciji Nemonova umjetničkog opusa te potaknuti na njegovo uvrštavanje u sinteze kiparstva i umjetnosti 20. stoljeća, iz kojih je nepravedno izostavljen.

Na sljedećoj stranici nalazi se kronološki pregled događaja i Nemonovih kretanja koja mogu biti iščitana iz pisama.

5. Kronologija događanja

1926. (pisma 3.3.1.-3.3.5.)

Nemon se brzo prilagođava na tempo rada na Akademiji, koji mu je u početku bio malo naporan. Biva proglašen najboljim kiparom na Akademiji i na nastavi, za natjecanje izrađuje glavu Praksitelove Knidske Afrodite. Na nastavi kopira i Veneru iz Milosa. Od honorara šalje Arabelli 500 franaka za rođendan i zabranjuje joj da te novce donira u Društvo Kaiser-Neumann. Krajem srpnja planira povratak u Osijek. 23. 12. putuje u Pariz, gdje ostaje dva tjedna.

1928. (pismo 3.4.1)

Slezak naručuje portret od Nemona.

1931. (pisma 3.1.1., 3.4.1.)

Ferenczi pokušava naručiti brončani odljev Freudove biste za koji Psihoanalitičarsko društvo nema novaca. Zove Nemona u Budimpeštu. Nemon 1931. u Budimpešti portretira Ferenczija dok odsjeda u hotelu Bellevue.

1932. (pismo 3.4.3.)

Nemon Ferencziju šalje katalog svoje samostalne izložbe „Têtes.“

1936. (pisma 3.2.1.-3.2.9., 3.4.4.-3.4.7., 3.4.9., 3.4.10.)

Majka mu početkom godine šalje pismo u London i raduje se njegovu dolasku tijekom godine. Nemon posjećuje rodbinu u Budimpešti i počinje raditi na Ferenczijevoj bisti. Za Majčin dan šalje majci pismo da ga posjeti u Beču. Novine „Politika“ početkom svibnja objavljuju njegove skulpture Freuda iz 1931. i 1936. godine. Nemon je za to vrijeme u Londonu, a prije toga bio je u Parizu. Krajem svibnja šalje plaketu majci koju ona pokazuje obiteljskim prijateljima. U vrijeme proljeća ili ranog ljeta Nemon u Baselu posjećuje dr. Heinricha Menga. Oko 10. svibnja majka planira posjetiti Oscara u Beč. U lipnju ga Reitmeyer poziva da modelira Winifred Askew.

1937. (pisma 3.2.11., 3.4.8.)

Oscar je jako zauzet u Beču, odsjeda u Baselu. Meng mu šalje pismo u London.

1938. (pismo 3.1.2.)

Marie Bonaparte upoznaje Nemona s kraljicom Jugoslavije, Olgom Karađorđević.

1939. (pisma 3.1.3., 3.1.4.)

Nemon šalje majci adresu u Londonu (Whitehall 41) gdje povremeno živi dok se ne odseljava u Surrey. U lipnju putuje nazad u Jugoslaviju gdje će ga primiti kraljica Olga.

6. Literatura

Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. „Petar II. Karađorđević.“ Pristupljeno 7. 9. 2022., <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=47848..>

Sawbridge Burton, Elanor. „Sigmund Freud.“ Institute of Psychoanalysis. British Psychoanalytical Society. Pristupljeno 8. 9. 2022. <https://psychoanalysis.org.uk/our-authors-and-theorists/sigmund-freud>

Weihsmann, Helmut. Das Rote Wien. Beč: Promedia Druck und Verlagsges. m. b. H., 1985.

Wikipedija. „Politika (novine).“ Pristupljeno 9. 9. 2022., [https://hr.wikipedia.org/wiki/Politika_\(novine\)](https://hr.wikipedia.org/wiki/Politika_(novine)).

WikiTree. „Winifred Daisy (Batchelor) Askew (1921 - 2001).“ Pristupljeno 3.9.2022., <https://www.wikitree.com/wiki/Batchelor-2035>.

Zec, Daniel (ur). *Oscar Nemon, memoari, eseji, osvrti i zapisi*. Osijek: Muzej likovnih umjetnosti, 2016.

Zec, Daniel. *Osječki kipari prve polovice 20. stoljeća*. Osijek: Muzej likovnih umjetnosti, 2014.

Zimmerman, Elisabeth. „Heinrich Meng.“ Historisches Lexikon der Schweiz HLS, pristupljeno 1.9.2022., <https://hls-dhs-dss.ch/de/articles/014540/2008-10-24/>.

Židovski biografski leksikon. Pristupljeno 8. 9. 2022. <https://zbl.lzmk.hr/>.

Živaković-Kerže, Zlata. „Utjecaji obitelji Kaiser i Povichil na gospodarski razvoj grada Osijeka“, *Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice*, br. 6., (1999.): 27-34.